Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 255 (13969) | 1972 оной октябриин 28, суббото | Сэн 2 мүнгэн

...Союзай Коммунис ...үүжүүлгэдэ ...ажалай ...итын эдэбхи ...улам саа... үгжөөлгэдэ ...коллективүү... бүхы хэм... дээшэлүүлэг-

...Октябриин со... революциин 55 ...ойдо зорюулһан ... ЦК-гай Уряа-

...НКО, ҺОЛООМО ...ЛУУЛГЫЕ ...Д ТҮРГЭДХЭЕЛ!

...манай республи... аймагуудта ган ...бүхы дээрээ ...нёдондонойхиһоо ...дээ. Хэрбээ үн... колхоз, совхо... 3.148.718 цент... ...лэдхэгдэһэн бай... октябриин 23-най ...республика дотор ...864.807 центнер ...алдэ абтаад бай-

...хэлэбэл, үбһэ ху... ...түсэб оройдоол 56 ...гэгдээ. Яруунын, ...тын, Сэлэнгын, ...эй, Улаан-Үдын ...колхоз, совхозууд ...түсэбөө миил 42— ...дүүргэнхэй.

...малай гол тэжээл ...үбһэ, силосэй иимэ ...д байхада, нэн ...алан дээрэхи зе... ...бухалшье хээ... ...хуу суглуулжа ...той болоно. Илан... ...багатай ажахынууд... ...һолоомые хэршэжэ, ...уралда дэбтээгээд, ...малай зүйл багаха... ...һаань, үбэнүүлжэ ...эдюулхэһээ ондоо ...эршэлэн таряалан ...һан тэбэришье зе... ...хоролто, гээлтэ... ...й суглуулжа аба... ...үй хонидто, шаха... ...эдюулхэ шухала.

...гдаһан зелёнкын ...та орожо хосороо... ...д байхада, респуб... ...р бүхыдөө 117,2 ...ар зелёнко хуряаг... ...байгаа. Харин му... ...й оройдоол 73 мян... ...айнь ургаса хуряаг... ...а 439,9 мянган ...ёнко абтаа. Нигээд ...үнөө хаа хаанагүй ...ай ороод байхада, ...нкын ургасын аяар ...процентнь үшөө ...ана гээшэ.

...тэжээлэй дутамаг үедэ ...шье хүлисэшэгүй ...гаа Хяагтын, Му... ...эй, Түнхэнэй, ...н аймагуудта бүхы ...хахадһаа эхэнхи ...үй, саһанда дараг... ...нь, Хяагтын аймаг ...түсэбөө оройдоол ...т дүүргээд, бүхы ...ктар зелёнкынгоо ...0 гектарынь хуряа... ...нышье ахир бага— ...3,7 центнер абтана. ...эхэнхи зелёнкоёо ху... ...архижорхёо бшуу. ...аймагта баһал зелён... ...са муушаг. Тиигэ... ...нь, эндэхид тэрэнээ ...хуряажа абаад, ...мянган центнер ...һолоомо һүрилжэ абаа. ...бага бэшэ тэжээл ...хааминай, Ахын, Ка... ...аймагууд зелёнкоёо ...хуряана. Эдэ айма... ...ахынууд гектарай 14-һөө 18 хүрэтэр центнер зелёнко хуряагаа.

Олонхи аймагуудта таряа хуряалга унжагайржа, һолоомо суглуулга зарим тэды хойшо татагдаа. Октябриин 23-най мэдээгээр бүхыдөө хуряагдаһан 469,1 мянган гектар таряалангай 343,2 мянган гектарайнь һолоомо һүрилэгдэжэ абтаа гэхэ гү, али үшөө 100 гара мянган гектарай һолоомо таряалан дээрээ хэбтэнэ. Хэжэнгын, Түнхэнэй, Хориин, Зэдын аймагууд илангаяа һүүлэй арбаад хоног соо эршэмтэйгээр хүдэлжэ, ехэнхи һолоомоёо суглуулжа абаа.

Таряа хуряалга үни дүүрэжэ, техникын олон сүлөө байгаашье һаань, Яруунын, Загарайн, Хяагтын, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Улаан-Үдын аймагуудта һүүлэй 13—15 үдэр соо һолоомо суглуулжа һүрилхэ хүдэлмэри мүртэй урагшаа ябаагүй. Жэшээнь, Улаан-Үдын аймагай ажахынууд бүхы таряалангайнгаа миил хахадайнь һолоомо суглуулбашье, һүүлэй хахад һара соо центнершье һолоомо һүрилөөгүй. Эндэ аяар 20 гара мянган гектарта һолоомонь хуряагдаагүй хэбтэнэ.

Трактор, машинануудые олоор табижа, бүхы таряалангай һолоомые суглуулжа абаха, һүрилхэ, аргатай һаань, малай гүүртэ, фермэнүүдтэ зөөхэ шухала. Тэрэнииень миил эндэ тэндэ бага багаар обоолһон нэрэтэй болоод орхижо яашье болохогүй. Һүүлдэ хабар газар хахалхада тэрэ һаад хэхэ ха юм. Тэрэниие заабол таряалангай захада гаргажа зохидоор һүрилхэ хэрэгтэй. Илангаяа саһанай ехээр даражархихаһаа урид һолоомые түргэн хуряажа абаха хэрэгтэй.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ЗЕЛЕНКО, ҺОЛООМО СУГЛУУЛЖА ҺҮРИЛХЭ ХҮДЭЛМЭРИ ХЭР ЯБАНАБ

1972 оной октябриин 23-най мэдээн

(Дүүргэлтые процентээр харуулхада)

Аймагууд	Зелёнко хуряалга	Һолоомо һүрилэлгэ
Ахын	105	—
Захааминай	87	67
Сэлэнгын	87	68
Кабанскын	79	78
Яруунын	79	60
Хурамхаанай	79	78
Прибайкалиин	74	67
Зэдын	69	82
Загарайн	61	64
Бэшүүрэй	56	71
Баунтын	54	—
Баргажанай	51	73
Хэжэнгын	51	100
Мухар-Шэбэрэй	47	47
Улаан-Үдын	44	55
Түнхэнэй	36	93
Хойто-Байгалай	—	102

ҮБЭЛДӨӨ ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ

1250 КИЛОГРАММ ҺҮ ҺААХЫН ТҮЛӨӨ

Совет Социалис Республикануудай байгуулагдаһаар 50 жэлэй түүхэтэ ойе эрхим бэлэгтэйгээр угтахын тула Захааминай аймагай Санагын совхозой малшад мүрысөөндэ бултадаа эршэмтэйгээр оролсожо, жэлэй эхинһээ ажалай ехэ абьяас гарган хүдэлнэ.

Жэлэй эхинһээ хойшо һаалиин фермэнүүдэй хоорондо шанга мүрысөөн эхилһэн байгаа. Үнгэрэгшэ юһэ һарын түгэсөөд байхада, малшад хэһэн ажалайнгаа зарим тэды дүн согсолжо, үбэлжэлгын үедэ үшөө ехэ һү һааха түсэбөө тодорхойлоо.

Совхозой һаалиин фермэнүүдэй малшад һү гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые юһэ һарын туршада дүүргэжэ шадаһан байгаа. Байгша ондо бүхыдөө (нэмэлтэ түсэбтэйгөөр) 2485 центнер һү гүрэндэ худалдаха даабаряа 2816 центнертэ хүргөө гэхэ гү, али түсэбөө 113 процент дүүргэбэ. Энэнь нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада 26 процентээр дээшэлһэн болоно.

Түбэй фермын һаалишад, малшад энэ түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ бүри ехэ нэмэри оруулһан байха юм. Жэшээнь, тус фермын ахалагша һаалишан Софья Будаевна Будаева байгша ондо даажа байһан 20 үнеэдэй тус бүриһөө 1900 килограмм һү һааха уялгатай һаа, мүнөө 9 һарада 1500 гаран килограммда хүргөөд, жэлэй дүүрэтэр үшөө 500 килограммһаа бага бэшэ һү һаахаб гэжэ мэдүүлнэ. Эндэ хүдэлдэг һаалишад Сэндэмэ Гомбоева, Ринчин-Ханда Будаева, Долгор Доржиева, Надежда Бальжитова, Санжидма Намсараева гэгшэд 1250—1400 килограмм хүрэтэр һү үнеэн бүриһөө һаагаад байна.

Эдэнэй ажалша гараар юһэ һарын туршада нёдондонойхиһоо 680 центнер ехэ һүн гүрэндэ худалдагдаа бшуу.

Д. АЮШЕЕВ.

ҺААЛИШАДАЙ ГАРААР

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) совхозой эрхим һаалишад С. Гомбоева, Р-Х. Будаева, Д. Доржиева.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ТЭЖЭЭЛ БАГА ГЭНГҮЙ...

Республика соогоо мүрысөө үүсхэһэн Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой малшадай жэшээгээр хүдэлжэ, энэ жэлдэ үбһэ тэжээлээр дутамагшье һаа, гүрэндэ тушаагдаха малдаа бии байһан тэжээлыень богони болзорто, зүбөөр эдюулээд, һайнаар шахажа тушааха гэжэ манай совхозой малшад шиидээ.

Октябрь һарын эхеэр 120 эрэ хашарагуудые илгажа тусгаар гүүртэ болгоод, дүршэлтэй малшад Василий Бобылев, Андрей Непогодьев гэгшэдтэ даалгажа үгөө һэмди. Тэдэ малые түрүүнһээ дулаан байрада оруулаад, тус бүридэнь үдэрэй 3 килограмм үбһэ, 3 килограмм һолоомо талха таряанаар худхажа, эһээжэ, 2 килограмм талха таряанай зүйл эдюулээд, шахажа эхилээбди. Һаяар эдэнэй рациондо силос нэмэжэ үгэлсэхэбди.

Һаяшаг шахамалнууд, шэгнэгдэжэ, шахалганда табигдаһанһаа хойшо 25 хоног соо үхэр бүхэн шэгнүүрээ сүүдхын 1.000 граммаар нэмээһэн байба. Тэрэшэлэн томо болгогдохо буруунуудые харууһалдаг Д. Трофимов үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхын 1.300 граммаар ехэ болгоһон байгаа.

Эдэ малаа тус бүридэнь 350 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгоод, декабриин тэн багта мяханай комбинадта ябуулхабди. Тиигэжэ гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө дүүргэхэбди.

Удаань тус тустаа 2,5 центнер шэгнүүртэй 140 эрэ хашарагууд шахалганда табигдажа, февраль болотор һайнаар эдеэлүүлэгдэхэ, тиигээд нэгэдэхи квартал соо баһал гүрэндэ тушаагдаха юм.

Манай малшад Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозойхидой жэшээгээр үбэлэй сагта шахамал үхэрэй шэгнүүрые сүүдхын 1.000 граммаар нэмээхын түлөө мүрысэжэ байна. Ажалайнь түрүүшын дүн дээрэһээ харахада, тэдэнэр зорилгондоо хүрэхэ гүйсэд аргатай.

В. ВЕРШИНИН.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Авангард» совхозой парткомой секретарь.

ҮНЭН ЗҮРХЭНҺӨӨ ОРОЛДОХОДОО...

Загарайн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түбэй фермые даагша Димит-Ханда МАКСАРОВАГАЙ хөөрөөнһөө

— Оройдоол хэдэхэн жэлэй саада тээ манай эндэ һаалишанаар хүдэлхэ дуратай хүн тиимэ бэлээр олдоод үгэдэггүй байгаа. Фермэдэ һаалишадай дуталдахада үнеэдые хэдэн үдэршье һаалсажа үгыш гэжэ дайралдаһан лэ хүнүүе гуйхаһаа наагуур, бүхэли тосхон соогуур бэдэрхэ баатай бологшо бэлэйбди.

Теэд хүдэлхэ дуратай байха арганьшье үгы һэн. Үхэр малайнгаа шэбхэ шабааһа өөһэдөө сэбэрлэхэ, үбһэ тэжээлыень нюрган дээрээ үргэжэ зөөхэ, хорёод үнеэдые хоёр гараараал шобторжо һааxаш. Юрэдөөл үглөөнэй бүрэнхыһөө үдэшын харанхы болотор фермэ соогоол эрьелдэжэ үнжэхэш.

Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой правлени, партком, илангаяа түрүүлэгшэ Даржа Цыремпилович Цыбикжапов һаалишадай ажал хүдэлмэриин эрхэ байдалые һайжаруулха, али болохо анхарал хандуулха талаар ехэ оролдолго гаргадаг болоо.

Нэн түрүүн һаалишад, малшадта намар, үбэл, хабарай үедэ фермэ дээрэнь халуун эдеэн бэлдэгдэжэ үгтэдэг болоо. Үглөөгүүр эртэ ажалдаа ерэһэн малшад үнеэдээ һаажа, эдеэлүүлжэ дүүргээд, сай ууха гэжэ гэр тээшээ үбэлэй хүйтэндэ һалирхаяа болижо, харин фермынгээ дэргэдэ столоводо орожо, түлөөһэгүйгөөр эдеэлнэ. Удаань сүлөөтэй сагтаа халуун ууралаар дулаасуулагдадаг улаан булангай соогоо орожо, шэнэ газетэ, журнал уншадаг, радио шагнадаг, телевизор харадаг. Мүн һэлгэдэг һаалишантай боложо, недели бүри хүнүүднай ээлжээгээр амарна. Хоёрдохёор, һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхоздо үхэр малай үүлтэр һайжаруулха, зоотехническэ заабариин ёһоор эдеэлүүлхэ, харууһалха талаар шанга эрилтэ табигдадаг болоо.

Энээнэй ашаар һаалишад ходо һэлгэжэ, ажалаа орхёод арилжа байхаяа болёо. Хүн бүхэн хүдэлхэ дуратайшье болоо. Юуб гэхэдэ, жэлэй ямаршье сагта һүн ехээр һаагдана, энээнһээ һаалишадай абаха ажалай түлөөһэншье дээшэлнэ ха юм. Һүнэй ехээр һаагдаха үедэ зарим хүнүүд һарын 180—200 үлүүтэй түхэриг түлөөһэ абана.

Урдань гээгдэжэ ябадаг манай фермэ мүнөө аймаг соогоо түрүүшүүлэй зэргэдэ гараа. Хэрбээ 1969 ондо үнеэн бүриһөө 1720 килограмм һү һааһан һаа, харин нёдондо 2347 килограмм һү һаагаабди. Энэ жэлэй үнгэрһэн юһэ һара соо үнеэн бүхэнһөө 1938 килограмм һүн һаагдаа. Тиихэдэ үлэһэн гурба һарада (октябриие оруулалсаад) үнеэн бүриһөө үшөө сохом 550—570 килограмм һүн һаагдаха байха. Манай түрүү һаалишад Ханда Дугаржапова, Галина Раднаева, Елизавета Никитина, Августа Кашапова гэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо юһэн һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2175—2270 килограмм һү һаанхай.

Фермэдэмнай үнеэдые һааха оньһон түхеэрэлгэ мүнөө болотор үгы байгаа. Харин нёдондо жэлһээ эхилжэ эндэмнай 200 үнеэдэй байха шэнэ типовой байра бариглажа захалаа юм. Мүнөө тэрэнэй барилга гол түлэб дүүргэгдээд, досоохи оньһон түхеэрэлгэнүүдынь тодхогложо, тааруулагдажа байнхай. Үнеэдэй шэнэ байра соо малай шэбхэ арилгаха хамууртай транспортер, малай байра дээрээ байгаад уһалха оньһон уһалуури, шэнгэн тэжээл хубаарилжа үгэхэ оньһон түхеэрэлгэ, үнеэдые һааха «Даугава-200» түхэлэй түхеэрэлгэ гэхэ мэтэ байха. Энэ байрынгаа бэлэн болохые хүлеэжэ ядашанхай гээшэбди. «Байрыетнай шэнэ жэл болотор малай ороохоор заабол болгохобди» гэжэ барилгашад найдууланхай.

Үнэндөө энээние дан ехээр яаруулаад, хүдэлмэриень дутуу ядуугаар хүүлээд, һүүлдэнь өөһэдөө зобохо бшуубди. Юрэдөөл шэнэ байраяа дард гэмэ болгуулаад орохобди.

Тиигээдшье бүхы үнеэдээ машинаар һаадаг болохын тула эртэнһээ бэлдэхэ зэргэтэйбди. Үбшэгүй һайн, дэллэнтэй, томо хүхэтэй үнеэдые илгажа машинаар һаалгада бэлдэнэбди. Илангаяа һүтэй, һайн үүлтэрэй гунжадые тусгаар харууһанда байлгаад, түрүүнһээ зүбөөр эдеэлүүлжэ һааха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулнабди. Һаалишан Гаяс Кашапов шэнэ түрэһэн хорёод гунжадые һаадаг. Тэдэнэйнь олонхи тус бүридөө сүүдхын 15—20 литр һү үгэдэг болонхой. Мүнөө һайн үүлтэрэй гэжэ сэгнэгдэһэн үшөө 50 түрэхэ гунжадые илганхайбди.

Иигэжэ эртэнһээ һайнаар бэлдээд, үнеэд, гунжадаа зүбөөр шэлэжэ абаад, оньһон машинаар һаажа эхилхэдэмнай, абаһаар һү шэмэнь доошолхогүй ха юм.

Абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе ажалай бэлэгээр угтахын тула манай фермынхид өөһэдынгөө арга боломжые хаража үзөөд, үбэлжэлгын 7 һара соо (октябрь—апрель һаранuудта) үнеэн бүриһөө 1200 нилограммһаа доошо бэшэ һү һааха гэжэ шиидээ. Тиигэжэ манай һаалишад Хяагтын аймагай Алтайн совхозойхидой жэшээгээр социалис мүрысөөндэ оролсобо. Фермымнай түрүү һаалишад Г. Ц. Раднаева, Г. Б. Кашапов, Е. П. Никитина гэгшэд үнеэн бүриһөө 1300 килограммһаа бага бэшэ һү һааха зорилготой.

Үбһэ тэжээлэйнгээ багашаг дээрэһээ тэрэнээ алман татажа, үнеэдээ талханай һуурида адуулжа байһанаа һүүлэй үедэ саһан ороод, хүйтэн болоходонь, малаа байлгажа эдеэлүүлээбди. Һаамхай үнеэн бүхэндэ 2 килограмм үбһэ, 4 килограмм хуурай һолоомо хэршээд, халуун ууралда дэбтээгээд, талханаар худхажа эһээгээд үгэнэбди, мүн 20 килограмм силос эдюулнэбди.

Үбэлэй үедэ һү ехээр һааха зорилгоёо дүүргэжэ шадаал һаа, энэ жэлэйнгээ уялгые амжалтатайгаар бэелүүлхэ, ерэхэ жэлдэшье эрхим урэ дүн туйлаха үндэһэ һуури табихабди. Тиимэһээ үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө бултадаа хамсы шаман хам орожол хүдэлхэ болонобди.

АРАДАЙ ХИНАГШАДАЙ ЗҮБЛӨӨН

Буряадай АССР-эй Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай арадай хиналтын комитедүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, эдэбхитэд Улаан-Үдэдэ сугларжа, октябриин 26—27-до хоёр үдэрэй зүблөөндэ хабаадаба.

Областьнууд хоорондын зүблөөндэ сугларагшад, «Байгал нуур шадарай байгаалиин баялигуудые хамгаалха талаар СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй Буряадай АССР-тэхи тусхай постнуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй тогтоол ба «Байгал нуур шадарай байгаалиин баялигуудые хамгаалалга, ашагтайгаар хэрэглэлгые хангаха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол бэелүүлхын хойноһоо хиналтые саашадань шангадхаха зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй химическэ болон нефть буйлуулдаг промышленностиин таһагые даагшын орлогшо нүхэр **Л. С. Антульский** тус асуудалаар элидхэл хээ. Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэндэ Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай, Буряадай республикын арадай хиналтын комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр нүхэд **И. Н. Дорошкевич, С. Ф. Самбук, И. Д. Черняков,** СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй тусхай постнуудай хүтэлбэрилэгшэд нүхэд **А. И. Овчинников** — Улаан-Үдын авиазавод, **И. С. Румянцев** — Эрхүүгэй областиин Байгалай целлюлозно завод, **В. И. Жужгов** — Улаан-Үдын ЛВРЗ, **В. И. Галкина** — Байгал шэнжэлдэг Лимнологическа институт, **К. Т. Тарабукин** — Буряадай АССР-эй Байгалай леспромхоз, «Комсомолой прожектор» гэжэ ВЛКСМ-эй Буряадай ба Эрхүүгэй обкомуудай хиналтын эмхинүүдые хүтэлбэрилэгшэд нүхэд **В. Ф. Подлеснов, А. Е. Лабыгин,** Буряадай Облпрофсоведэй түрүүлэгшэ нүхэр **Л. С. Асеев,** Петровск - Забайкальскиин металлургическа заводой ахамад инженер нүхэр **И. С. Струмиловский,** «Забайкаллес» комбинадай начальник нүхэр **А. И. Кораблев,** Буряадай АССР-эй ой модоной ажахын министр нүхэр **Н. Е. Медведев** «Байкалрыбвод» управлениин начальник нүхэр **М. В. Багинов,** Забайкальска бассейново инспекциин начальнигай орлогшо нүхэр **Н. М. Гаврилова,** Буряадай барилгын управлениин начальнигай орлогшо нүхэр **Н. А. Паршин** болон бусад хабаадаба.

КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь нүхэр **В. Г. Бирюков** зүблөөндэ хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Зүблөөнэй пленарна заседаниинуудай һүүлээр нүхэр **Л. С. Антульский** эдэбхитэй арадай хинагшадые — тусхай постнуудай хүтэлбэрилэгшэд болон гэшүүдые СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй хүндэтэ тэмдэгүүдээр, Хүндэлэлэй грамотануудаар, дурасхаалта бэлэгүүдээр шагнаһан тухай СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй тогтоол соносхоод, арадай хиналтын түрүүшүүлдэ шагналнуудые барюулаа.

Зүблөөнэй хоёрдохи үдэр арадай хиналтын хүдэлмэрилэгшэд, эдэбхитэд Улаан-Үдэ городой хэдэн предприятинуудта ошожо, тэндэхи ... хүдэлмэритэй танилсаһан, үйлэдбэридэ болон ажаһуудалда хэрэглэгдэһэн уһа сэбэрлэдэг городтохи түхеэрэлгэнүүдые хараһан байна.

...НЭ ТАСС ҺОНИН

...ИТАЛЬЯН ДОКУМЕНТ... ...ТЭ ГАР ТАБИГДАБА

...лгэ тухай совет-итальян протокол», «Да... ...лдаа наймаанай суднаар ябалга тухай Совет ...Республикануудай Союзай ба Италиин Рес... ...хоорондын договор» гэжэ совет-итальян доку... ...октябриин 26-най үдэр Москвадахи Кремлиин ...соо гар табигдаба.

...протоколдо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Ту... А. Н. Косыгин, Италиин Министрнүүдэй Сове... ...лэгшэ Д. Андреотти гар табяа. СССР-эй пра... ...ын түлөө — А. Н. Косыгин, Италиин правитель... ...— Д. Андреотти договорто гар табиба.

...лгын үедэ К. Т. Мазуров, Д. С. Полянский, ...ист, Б. Н. Пономарев, СССР-эй Министрнүү... ...эй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй ми... ...болон бусад тушаалтад байлсаа.

...зүгһөө Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшые ...ерэһэн тушаалтад байласаба.

...-ЮГОСЛАВ КОМИТЕДЭЙ СЕССИ

...эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын ор... ...Н. Новиков түрүүтэй совет делегаци Экономи... ...алсаа холбооной талаар совет-югослав прави... ...ууд хоорондын комитедэй, IX сессиин хүдэлмэ... ...дахын тула Белград ошохоёо октябриин 26... ...оо.

...делегаци тэрэл үдэртөө Белград ерээ.

ДРВ-гэй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

ХАНОЙ. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын правительство Вьетнамай асуудалаар хэгдэдэг хөөрэлдөөнүүдэй мүнөөнэй байдал тухай мэдүүлгэ октябриин 26-да тунхаглаа.

Эрэлхэг зоригто, эршэгүй тэмсэлшэ вьетнам арад һүүлэй дүрбэн жэлэй турша соо сэрэгэй, политическэ, дипломатическа фронтнууд дээрэхи үнэн зүб тэмсэлээ улам шангадхан, урда тээнь үзэгдөөгүй ехэ илалтануудые илангаяа 1972 оной хабарһаа хойшо мүнөө хүрэтэр туйлаа, тиихэдээ дайе «вьетнамай түхэлтэй» болгохо» гэдэг политикые буруу һүргөө гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Гэхэ зуура, вьетнам арадай үндэһэн эрхэ, Урда Вьетнамай хүн зоной өөһэдынгөө байдал өөһэдөө тодорхойлхо эрхэ хангаһанай үндэһөөр, Вьетнамай асуудалые амгалан аргаар шиидхэхэ дура хүсэлөө ДРВ-гэй правительство ходо элирхэйлдэг байгаа гэжэ мэдүүлгэ дотор саашадаа тэмдэглэгдэнэ.

Урда Вьетнамай Республикын Революционо саг зуурын правительствын бүрин зүбшөөһэнэй үндэһөөр, Вьетнамай асуудалые амгалан аргаар шиидхэхын тула ДРВ-гэй правительство Америкын Холбоото Штадуудай правительстватай нюуса уулзалгануудые хэһэн юм.

ДРВ-гэй тала «Вьетнамдахи дайе болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээнэй» проект 1972 оной октябриин 8-най нюуса уулзалгын үеэр дурадхаһан юм. Вьетнам тушаа дүрбэн жэлэй туршада ужаһан ярилдаанууд энэ үүсхэлэй ашаар шиидхэбэри гартаха замда ороһон байна. Вьетнамай Демократическа Республикын дурадхаһан «Вьетнамдахи дайе болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээнэй» проект тус асуудалые түргэн шиидхэхэ зам нээһэн, үнэхөөрөө шухала документ болоно гэжэ американ тала өөрөө мэдэрһэн юм гэжэ мэдүүлгэ дотор заагдана.

Вьетнамай ба американ талануудай хоорондо октябриин 22-то туйлагдаһан хэлсээнэй гол пунктнууд ДРВ-гэй правительствын мэдүүлгэ дотор дурдагдана. Вьетнамай асуудал хоёр шатаар шиидхэгдэхэ: Вьетнамдахи дайе зогсоохо, Урда Вьетнамдахи буудалдаа болюулха, Урда Вьетнам тушаа сэрэгэй уялгануудһаа США арсаха. Урда Вьетнамай хүн зоной өөһэдынгөө байдал өөһэдөө тодорхойлхо эрхэ хангаха гол ёһонуудта хабаатай хэлсээ баталха асуудалнууд нэгэдэхи шатадань хамаадана: хоёрдохи шатада Урда Вьетнамай дотоодын асуудалнуудые Урда Вьетнамай хоёр тала хамтадаа шиидхэхэ болоно.

Хойто Вьетнамые бомбодолгоёо, минэнүүдые табилгаяа США 1972 оной октябриин 23-һаа болюулха, хоёр тала хэлсээнэй текстые октябриин 24-дэ Ханой хотодо бэлэн болгохо, хоёр ороной гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд 1972 оной октябриин 31-дэ Париждахи хэлсээндэ хуулита ёһоор гар табиха гээд ойлголсогдоһон байгаа гэжэ мэдүүлгэ дотор саашадаа дурдагдана. Имагта шухала удха шанартай, Вьетнамай, США-гай ба бүхы дэлхэйн арадуудай хүсэл эрмэлзэлдэ таараха хэлсээ хоёр талын хэһэниинь элитэ гэжэ мэдүүлгэ дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ. Гэхэ зуура, американ тала уялгануудта зүришэн, Сайгондо бэрхэшээлнүүдтэй ушарһанаа шалтаг болгон октябриин 23-да дурдаһан байна гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Американ талын иимэ ааша һаа уламжалан ехэ бэрхэшээл тохёолдоод. «Вьетнамдахи дайе болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээндэ» гар табилгын хэрэг таһалдуулха аюул ушаруулаа.

Сайгондохи бэрхэшээлнүүд гэдэгынь Америкын зүгһөө уялгануудаа дүүргэхэ ябадал хойшо татаха шалтаг болоно гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Хэлсээнүүдэй хойшо татагдаһанай түлөө харюусалгые американ тала дааха болоно гэжэ ДРВ-гэй правительство мэдүүлээд, ДРВ США хоёрой абаһан уялганuудые наринаар баримталан сахиха тухайдаа дурдаад, хэлсээнэй текст, 1972 оной октябриин 31-дэ тус хэлсээндэ гар табиха гэһэн болзор хубилгагдаха ёһогүй гэжэ мэдүүлбэ.

Дай дары болюулха, Вьетнамда амгалан байдал һэргээхэ зорилгоор США ДРВ хоёрой хоорондо туйлагдаһан хэлсээ шууд дүүргэхэ эрилтэ США-гай правительствын урда табихыень правительствануудые, дэлхэйн олониитые ДРВ-гэй правительство уряална.

Вьетнам тушаа Париждахи зүблөөнэй 164-дэхи заседани

ПАРИЖ. (ТАСС). Вьетнамай асуудал зүбшэлхэ дүрбэн талын зүблөөнэй 164-дэхи пленарна заседани ... Клевергэхи Уласхоо ... конференцинүүдэй байшан соо нээгдээ.

Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын делегациин толгойлогшо Нгуен Тхи Бинь зүблөөнэй нээгдэхын урда тээ хэблэлдэ зорюулһан мэдүүлгэ тунхаглахадаа, нигэжэ онсолон тэмдэглэбэ: Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительство, ДРВ-гэй правительство Вьетнамай асуудалые зүб зүйтэйгөөр, таарамжатайгаар, амгалан ёһоор шиидхэхэ гэжэ хүсэдэгээ ходо элирхэйлэн харуулна, ехэ оролдолго гаргана.

«Амгалан байдал тогтоохо арга боломжын мүнөө хүрэтэр бэдэрэгдэжэ, ... гэлжэлһээр байһанай түлөө харюусалгые Холбоото Штадууд дааха байха» гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

ЭРХИМҮҮДТЭ — ТУГУУД

1972 оной юһэ һарын турша соо малай продукцинуудые үйлэдбэрилгые, бэлэдхэлгые ехэдхэхын түлөө, шубуудай ба малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын түлөө автономито республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, автономито областьнуудай дунда дэлгэрһэн Бүхэроссиин социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС согсолбо.

Мүрысөөндэ илажа гараа гэбэл: Баруун-Хойто зонодо — Ленинградска область, Түбэй-Хара хүрьһэтэ зонодо — Белгородско область, Алас-Дурнын зонодо — Сахалинска область, Хойто зүгэй зонодо — Камчатска область ба Яхадай АССР.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугууд, мүнгэн шангууд Ленинградска, Камчатска областьнуудта, Яхадай АССР-тэ барюулагдаба. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын ...ахалинска областьнуудта Улаан тугууд Белгородско, үлөөгдэжэ, нэгэдэхи мүнгэн шан барюулхаар шиидхэгдээ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР БЭЛДЭНЭ

Партийна документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлдэхэл аймагай партийна организацида үдэр ерэхэ бүридэ эдэбхитэй боложо байна. «Партийна документнүүдые һэлгэхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай майн (1972 оной) тогтоолые бэелүүлхэ талаар аймагай партийна организациин зорилгонууд» гэһэн асуудал КПСС-эй райкомой пленум дээрэ хэлсэгдээ һэн. Һүүлээрнь партиин райкомой бюрогой заседани боложо, тусхай хэмжээ-ябуулганууд баталагдаһан байгаа.

Июль-август һарануудта энэ асуудалаар партийна суглаанууд булта партийна эхин организацинуудта үнгэргэгдөө һэн. Бүхы коммунистнуудай 86,9 процентнь эдэ суглаануудта хабаадалсажа, 189 хүн үгэ хэлэһэн байна. Эдэ суглаануудые бэлдэлгэдэ партиин райкомой пленумэй, бюрогой гэшүүд хабаадалсаһан, партийна организацинуудай секретарьнар элидхэл хээ һэн.

Суглаанууд дээрэ коммунистнуудай хэлэһэн үгэ шэнжэлжэ үзэхэдэ, партийна эхин организацинуудай дайшалхы шадабари дээшэлүүлхэ, коммунист бүхэнэй эдэбхи үүсхэл улам хүгжөөхэ, журам бэхижүүлхэ тушаа тэдэнэрэй һаналаа зобожо, анхаралаа табижа байдагынь элитэ болоно. КПСС-эй Устав муугаар дүүргэдэг, партийна болон гүрэнэй журам эбдэдэг, үйлэдбэри дээрэ түрүү үүргэеэ харуулдаггүй, коллективэй, ниитын ажабайдалда һулаар хабаададаг нүхэд шанга шүүмжэлэлдэ ороһон байха.

Жэшээлхэдэ, коммунистнар А. В. Григорьев, Я. И. Белых, А. В. Перелыгин («Рассвет» колхозой партийна организациһаа) гэгшэд баримтатай шалтагаангүйгөөр партийна суглаанда, политһургуулиин хэшээлдэ ерэхэеэ болиһон партиин гэшүүд И. С. Борисов, Х. П. Слепнев, Я. Я. Слепнев, А. И. Савельева гэгшэдтэ шанга эрилтэ табиһан байна.

Тус колхозой коммунистнууд 1972 оной августын 23-да болоһон суглаан дээрэ «Партийна документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлдэхэ тухай» асуудал хэлсэхэ зуураа архи ууржа, ажал хүдэлмэридөө ерэдэггүй КПСС-эй гэшүүн И. Л. Утенковто шанга донгодолго сонсхожо, колхозой главна экономистын тушаалһаа сүлөөлхыень колхозой правленидэ дурадхаһан байгаа. Партийна суглаанай шиидхэбэри КПСС-эй райкомой бюро дээрэ баталагданхай.

«Победа» колхозой партийна организациин суглаан дээрэ коммунистнууд В. Ф. Галушин, Н. А. Синицын, В. Н. Шаханов болон бусад гэшүүнэй түлбэри сагтань түлэдэггүй, партийна суглаанда гээгдэдэг, мүн бусадшье алдуу эндүү ябадал гаргана гэжэ шүүмжэлэгдэбэ. Даалгагдаһан ажалдаа харюусалга, эдэбхи багатайгаар хандадаг «Дружба» колхозой залуу мэргэжэлтэд Г. Ф. Сафонов, Н. Д-Ц. Цыремпилов, Ж. Г. Санжиев гэгшэдэй хүдэлмэри тухай ехэ хөөрэлдөөн болоо.

XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ В. Г. Стрекаловскиин тэмдэглэһэнэй ёһоор, колхозой зарим отделенинүүдтэ ажалай журам һула, колхознигууд ажалаа эртэ орхижо ошоно. Гадна ниитын малда бэлэ... гдэһэн тэжээл үрихэ, ху...йлха ябадалтай шанга тэмсэл ябуулагданагүй.

— Манай Покровко тосхондо партийна суглаан жэлэй туршада зарлагдаагүй, үнгэржэ ерэхэдээ гэшүүнэйнгээ түлбэри хэндэшье түлэхэеэ мэдэнэгүйбди, — гэжэ Калининай нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин суглаан дээрэ КПСС-эй райкомой гэшүүн нүхэр Пантелеев тэмдэглэбэ.

Иимэрхүү жэшээнүүдые олоор харуулжа болоно. Юрэнхыдэнь абажа хэлэбэл, партийна суглаанууд эмхитэйгээр үнгэрһэн, коммунистнуудай эдэбхи үүсхэлэй ургажа, дээшэлжэ байһаниинь гэршэлнэ.

Зарим коммунистнуудтай тус тустайнь хөөрэлдөөн үнгэргэгдэнэ. КПСС-эй райкомой секретарьнар, бюрогой гэшүүд, партиин райкомой таһагүүдые даагшанар, колхоз болон совхозуудай парткомуудай секретарьнар иимэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Хөөрэлдэһэн коммунистнар өөһэдынгөө гаргадаг алдуу эндүүнүүдые мэдэржэ, заһархабди гэжэ үгэеэ үгэһэн, бодото дээрэ тэрээндээ хүрэжэ байна. Жэшээлхэдэ, «Рассвет» колхозой коммунист И. С. Борисов иигэжэ хэлэнэ: «мүнөөдэр намтай һайнаар хөөрэлдэбэ. Һүүлэй жэлдэ парторганизациингаа хүдэлмэридэ һулаар хабаадалсаһанаа мэдэрнэб. Олон юумэ ойлгожо абабаб, саашадаа заһархаб гэжэ найдуулнаб».

КПСС-эй районно комитет, партийна эхин организацинууд коммунистнуудай бүхы ажал ябуулгые эдэбхижүүлхэ, КПСС-эй Устав эбдэгшэдтэй тэмсэл шангадхаха талаар бусадшье хэмжээнүүдые абана, саашадаашье абаха юм.

Б. БАДАРМАЕВ.
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой хүдэлмэришэд СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ союзна республикануудта зорюулагдаһан эршэтэ долоон хоногуудые үнгэргэнэ. Тиигэжэ Казахай, Грузиин, Азербайджанай, Литвагай болон Молдавиин союзна республикануудта зорюулагдаһан үдэрнүүд үнгэргэгдөө. Литвагай республикада зорюулагдаһан мүрысөөндэ автоматна участогай заһабарилагша Николай Бардаханов (зураг дээрэ) эрхимлээ.

П. ГОМБОЖАПОВАЙ фото.

ЖУРНАЛНУУДАЙ ШЭНЭ НОМЕРНУУД

Политическэ һуралсалай жэл эхилбэ. Эхин, дунда, дээдэ шатануудай һуралсалай кружогууд, һургуулинууд, теоретическэ семинарнуудай түрүүшын занятинууд болоо. Мүн комсомолшуудай политическэ һуралсалай шэнэ жэл эхилэнхэй.

Бүхы янзын һуралсалда туһатай «Политическое самообразование» гэжэ журналай 10-дахи номер хэблэлһээ гаража, уншагшадта ерээ. Һурагшадташье, пропагандистнарташье туһатай статьянууд, лекцинүүд, туһаламжын материалнууд энэ журналай номер бүхэндэ байдаг. Жэшээнь, В. И. Ленинэй зохёолнуудые шудалагшадта туһаламжа болоһон статья бии. Теоретическэ семинарнуудта, марксизм-ленинизмын үндэһэн суртал шудалагшадта зорюулагдаһан, коммунис ажалай һургуулида һурагшадта туһатай статьянууд бии байна.

«Экономикын асуудалаар промышленностьдахи эрьесын хэрэгсэлнүүд гэһэн статья, экономикын толи эндэ хэблэгдэнхэй. Гадна пропагандистнар, агитаторнууд болон үзэл сурталшадай хэрэглэмээр агуу Октябриин илан мандаһые харуулһан тоо, баримтанууд журналда үгтэнхэй. Ном уншажа һураха тухай заабари, зүбшэл бии.

Партиин ЦК-гай «Коммунист» гэжэ теоретическэ, политическэ журналай 14-дэхи номер хэблэлһээ гаранхай. Коммунизм байгуулга ба ажалшадые интернациональна үзэлөөр хүмүүжүүлхэ тухай гэһэн түрүү бэшэгээр журнал нээгдэнэ. Ленинскэ национальна политикын илан мандаһан бодото гэршэ ССР Союзай байгуулагдаһан тухай, В. И. Ленинэй үүргэ, социализм, коммунизм байгуулха хэрэгтэ национальна политика, пролетарска интернационализмын сурталай удха шанар тухай энэ статья дотор хэлэгдэнэ.

Партийна хүтэлбэрилгын теориин бодото байдал тухай, хүгжэнги социализмын социально-экономическа асуудалнуудаар статьянууд эндэ гаргагдаа. Мүн эрдэм ухаанай асуудалаар зүбшэлнүүд, дэлхэйн революционно хүдэлөөн тухай, буржуазна үзэл бодолой кризис тухай статьянуудай үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд туһатай байханьлабтай.

ПРОФСОЮЗАЙ ХРОНИКО

ДУТАГДАЛНУУДАА ЭЛИРҮҮЛБЭ

Улаан-Үдэ городой гүйсэдхэхэ комитедэй коммунальна ажахын управлениин техническэ инвентаризациин бюрогой коллективтэ профсоюзай тоосоото һунгалтын суглаа хээ.

Элидхэлшэ-месткомой түрүүлэгшэ Л. М. Перелыгина, үгэ хэлэгшэд М. А. Бутакова, Г. П. Быстрова болон бусадай тэмдэглэһэнэй ёһоор профсоюзай эмхиин, мүн коллективэй хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии байһаар. Коллективэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һула, лекци болон элидхэл уншагданагүй, политическэ мэдээсэл, хөөрэлдөөнүүд үсөөн үнгэргэгдэнэ. СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абтаһан социалис уялгануудай дүүргэлтэ шалгагданагүй, мүрысөөндэ хүн бүхэн хабаадалсанагүй. «Коммунальник» гэжэ ханын газетэ саг сагтаа гаргагданагүй.

Эдэ дутагдалнуудые дары усадхаха эрилтэ шэнээр һунгагдаһан месткомой үмэнэ табигдаба. **Д. КОЛМАКОВ.**

ҮНИНЭЙ ХОНИШОН

Элхиин элитэ хонишон тухайда үнинэй дууладаг һэм. Зүгөөр энэ хүнтэй уулзаха саг болодоггүй һэн. Энэ жэлэй августын һүүл багаар ажалайнгаа хэрэгээр Элхи ошоод ябабаб. Эндэхи сельсоведэй түрүүлэгшэ Роза Эрдынеевна Базарова:

— Үглөөдэр Зэрэ ошохомни, энэ багайнгаа алба хаагшадые абаад, — гэбэ.

— Тэндэмнай ямар зон байхаб?—гэжэ асуубаб.

— Үбһэшэд бии. Хуряаха үбһэниинь ехэ болошоо ха, хамһалсаа һаа гээ һэмди. Ханда Бадмаевна Цырендоржиева һаяхан зөөжэ ошоод байна аабза.

Дунда зэргын бэетэй, нара һалхинда хүдэржэһэн шарайтай, түргэн бушуу хүдэлөөтэй, шуумгай янзын, наһатайшаг болоһон эхэнэрые үдын оролгодо ороһон үбһэшэдэй дунда харабаб. Танилсабабди.

Үбэлэйнь байра байдал. Яагаашье эртэ эндээ зөөжэ ерээ юм аа даа, тойроод хуу тарянай полинууд, уйтаншаг газар байна гэжэ бодожо байһыемни таалаһандал Ханда Бадмаевна Элхи, Загарай болон энэ багай буряад зоной нютаг хэлээр — «у» үзэгэй орондо «о» хэлэжэ байгаад тайлбарилна:

— Энэ зундаа Нууртала байгаабди. Эндэмнай хэдэн отара хонид, бэлшээри дээрээ багтажа ядаха, Элхиин нүүрһаа хонидоо «оһолхош», тэрэшни бүлеэн, тогтомол «оһон», хонид дурагүй байдаг юумэл даа. Хонин гээшэшни хүйтэн булагай «оһондо», добо газарай бэлшээридэ дуратай юумэ. Теэд бэлшээреэр хоморбди.

Ханда Бадмаевнагай иигэжэ хөөрэжэ байхадань, хонидынь гүнзэгы худагай гэрэй хажууда баригдаһан хорёо соо тииржэ хэбтэнэд. Зарим хонидынь ондоо хашаа соо отондо оруулагдахаар илгагданги.

— Ерэхэ жэлдэ хонииндо ороһоор 20 жэл болохоб. Пенсидэ гараха болзорни хүсэхэ. Гараха, болихоёо хаража үзэхэб, — гээд Ханда Бадмаевна тархиингаа пулаад заһаба. Эдэ гарнуудынь хэдэн олон хурьга хорин жэл соо абажа тэнжээгээ, хэдэн ехэ нооһо. хайшалаа гээшэб гэһэн бодол толгой соо эжэлүүдгүй ороодхихо юм. Ажалай һүүлээр шархирдаг болоһон, барьеын татаһан хүдэлмэришэ хүнэй гарнууд.

Ажал тухайдаа хөөрэжэ байхадаа, энэ хонишон бүхы колхозойнгоо хонин ажал тухай хөөрэнэ.

— Манай Элхиин колхозой удаан саг соо өөдэлжэ ядаһые һанана бээзэт даа, — гээд һанаа үнөөгөө зобожо ябадаг байһан тухайдаа Ханда Бадмаевна хэлэнэ.

— Тээ тэрэ харана бээзэт, — гээд Зэрын голоор бодоһон олон һүринүүд тээшэ заана. Һүүлэй жэлнүүдтэ үһалдаг, үтэгжүүлдэг болоһоной ашаар ямар ехэ үбһэ абадаг болоо гээшэбибди. Зэрын голдо иимэ ехэ үбһэн хэзээшье хуряагдаагүй юумэл. Үбһэ тэжээл ехэ болоходоо, мандал, малшадтал һайн ха юм даа.

Манай колхозые хүл дээрэнь гаргаһан хүн Даржа Цыремпилович Цыбикжапов юм. Зургаа-долоон жэл тухай хүдэлжэ байна. Ерэхэдэнь, гурба мянгаад хонидтой байгаа зон гүбди. Мүнөө юһэ мянгаад болонхой. Арбан отара хонид бэлшэжэ ябадаг. Юумэниинь бүтэсэтэй, урагшатай ажалтай түрүүлэгшэ юм. Маанадай, малшад, хонишодой эрилтэдэ ехэ һэргэг, ямар нэгэ юумэнэй хэрэгтэй болоо хадань дары бүтээхэ. Юумэ эмхидхэхэдээ бэрхэ, шадамар. Энээнэй ашаар манай колхоз гүрэндэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха түсэб, уялгануудаа сүм дүүргэдэг болонхой.

Түрүүлэгшынгээ удаан саг соо талаар ошоходонь, эмхи муутай болошохоёо һанадаг, орлогшынгоошье үгэ-дуулахаяа болихо—иимэрхүү болохоёо һанадаг байнабди гэхэ мэтээр һанаагаа зобонгёор хөөрэхэдэнь, партиин обкомой, Загарайн райкомой гэшүүн-коммунистын үндэр дээдэ харюусалгатай ябаһыень ойлгонобди.

Хонидоо уһалжа, бэлшээхэ сагай болоходонь, Ханда Бадмаевна сарай сооһоо эмээлээ абахадаа:

— Урдань хонидые хүсэжэ ядагдадаггүйл юм һэн даа. Мүнөө ондоо саг болоо гэжэ хүлнай тэмдэг үгэжэ байна бшуу, — гээд морин тээшээ нюдөөрөө зангаад миһэрнэ. Теэд яахаб. Саг гээшэ өөрынхиеэ абажал һаладаг, он жэлэй ошохо тудам хүл, гар босхи боложо, хорин жэлдэ хонидые хаража ябаһанай тэмдэг — хүл, гар шархирдаг, үбдэдэг болоно бшуу.

Тэрэ үдэр Ханда Бадмаевнагай хонидоо адуулха ээлжээниинь байгаа. Ажал тухайдаашье, өөрынгөө байдал тухайшье хөөрөө һэн. Намарай һайн сагта хонидоо (625 толгой эхэ хонид) таргалуулжа абаха хүсэлэнтэйбди», — гэжэ хэлэнхэй һэн.

Колхозой түб Элхидэ гэр байратай, тэндээ байгаад хоёр үхибүүдынь һургуулида һурадаг. Хоюулханаа гэртээ байдаг аад, һанаа зоборитой, ходол эрьежэ байхаар хүйхэрнүүд аад, тэрэ үдэр Ханда Бадмаевна маанадтай сугтаа колхозой түб ерэлсээ һэн.

Иигэжэ ажалша үшөө нэгэ эхэнэртэй — Элхиин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишонтой танилсагдаа. Тиин колхозой автобусоор Элхи орожо ябахадаа, Ханда Бадмаевнагай эсэнтэһэн нюур харанаб. Иимэ зонуудтаа һаналаа үшөөл багаар табина гээшэ хабди даа гэһэн бодол толгойем эзэлээд һаланагүй. Юуб гэхэдэ, үхибүүдынь интернадта байлгаад, һургуулида һургамаар байгаал даа.

Д. ЖУГДУРОВА.

Эмхи нютаг.

ТЭГШЭ ЭРХЭТЭ ОРОНУУДАЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

Экономическа Харилсан туһалалсалгын Советдэ ороһон оронууд дэлхэйн дэлгүүртэ улам үргэнөөр, эдэбхитэйгээр хабаадана. СЭВ-тэ хабаатай оронуудай индустриин бүтээн гаргадаг түхеэрэлгэнүүд, машинанууд, приборнууд болон бусад эдлэл хэрэгсэлнүүд эрхим шанартайгаар, техническэ һүүлэй түйлалтануудай үндэһөөр бүтээгдэнэ гэжэ Москвада, Лейпцигтэ, Брнодо эмхидхэгдэһэн промышленна выставкэнүүд, яармагууд харуулаа. Тэдэмнай дэлхэйн олон оронуудта бүри ехээр һайшаагдадаг болоожо байнхай. Тиимэһээ социализмын оронуудта бүтээгдээ гэһэн тэмдэгтэй промышленна, хүдөө ажахын эд бараан гүйсэтэй болоно.

Энэ хэрэгэй хүгжэлтэдэ социалис оронуудай экономическа харилсаа холбоон туһална. Тус холбоон — нэгэ талаһаа ороной нөөсэ хүсэ ба арга боломжонуудые, нүгөө талаһаа — уласхоорондын ажалай социалис ёһоор хубаарилгын, ниитын зөөриин, түсэбтэ экономикын хамаг булюу һайн талые хэрэглэхэ зорилготой. «Бодото дээрэ бэелжэ байгаа харилсаа холбоон» гэһэн уряатайгаар СЭВ-эй гэшүүн оронууд Лейпцигтэхи намарай уласхоорондын яармагта хабаадаа. Эндэ табигдаһан зүйлнүүд Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай амжалтануудые эли тодоор харуулба.

СЭВ-эй шэнэ шэнэ аргануудай хэрэглэгдэдэг болоожо байһые олон баримта гэршэлнэ. Ажалай уласхоорондын социалис хубаарилгатай холбоотой хэмжээ ябуулгануудые Уласхоорондые инфестиционно банк мүнгөөр хангадаг юм. Энэ банк СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай үүсхэлээр байгуулагдаа һэн. Чехословакиин «Татра» гэдэг мэдээжэ предприятиие шэнэдхэн һэльбэхын тула 80 миллион шахуу түхэриг үгтэһэн байха. Тоололгын техникэ бүри олоор бүтээдэг болохын тула арадай засагта Польшо урьһаламжа абаһан байна. СЭВ-эй табан орондохи хори шахуу барилга мүнгөөр хангагдаа.

Ашаанай машинануудые, станогууд, шэл болон керамика, промышленна бусад хэдэн зүйлнүүдые бүтээхэ түхеэрэлгэ бүри элбэгээр үйлэдбэрилэн бүтээхэ нэгэдхэмэл программын хараалагдаһанһаа хойшо олон талын хэлсээнүүд баталагдаа. СССР-эй ба ГДР-эй мэргэжэлтэд хүсэ ехэтэй дараса хэрэглэн, полиэтилен бүтээхэ арга олоо гээд Лейпцигэй яармаг дээрэхи СССР-эй павильон соо элеэр хаража болохо байба. Советскэ Союзай, ГДР-эй эрдэмтэдэй зүгһөө химиин ба микробиологиин талаар хамтаараа хэһэн 30 гаран шэнжэлгэ табигдаа.

«Сельхозтехника-72» гэжэ уласхоорондын выставкэ дээрэ СССР-эй, Польшын, ГДР-эй, Чехословакиин ба бусад социалис оронуудай бүтээһэн олон янзын машинанууд социалис экономическа харилсаа холбооной нэгэдхэмэл программын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһанай гэршэ, жэшээ болоно.

СЭВ-эй гэшүүн-оронууд эд бараа ондоо тээшэнь жэл бүри улам ехээр худалдана. Үнгэрэгшэ 1971 ондо 60 миллиард түхэригэй болоожо, тэрэнь 1970 онойхиһоо 8,7 процентээр нэмээ. Тэрэшэлэн гадаадын худалдаа наймаанай 61 процентнь СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай хоорондо, саада 39 процентнь Ази, Африкын, Латинн Америкын дэбжэлтын замда ороһон, мүн баруунай капиталис оронуудай хоорондо хэгдэнэ. Онсо ушарынь юуб гэхэдэ, СЭВ-эй гэшүүн-оронууд машина болон түхеэрэлгэнүүдые улам олоор худалдадаг болоо. Гэхэтэй хамта СЭВ-эй гэшүүн-оронууд хүдөө ажахын, бусад хэрэглэлэй эд бараа, мүн ажаһуудалай хэрэгсэлнүүдые ондоо тээшэнь ехээр худалдана.

Социалис оронууд дэбжэлтын замда ороһон һаяын гүрэнүүдтэй худалдаа наймаанай, научно-техническэ, мүнгэн һангай талаар бүри ехэ холбоотой болоожо байнхай. Дэбжэлтын замда ороһон гүрэнүүдтэй худалдаа наймаан 1955—1970 онуудта 8 дахин нэмээ. Жэшээлхэдэ, ЧССР-тэй — 1,7 дахин, Польшотой — 3 дахин, ГДР-тэй — 4,7 дахин нэмэһэн байна. Тухайлхада, бэеэ даанги 60 гаран ороной 2.500 промышленна ба бусад барилга бүтээхэдэнь СССР, Чехословаки, Польшо, ГДР, Венгри, Болгари, Румыни туһална. Индустриальна үндэһэ һуури бии болгохо, бэхижүүлхэ хэрэгтэнь ханинартаа туһалха гэжэ социалис оронууд эрмэлздэг. Инди, Египет, Алжир, Иран, Турци болон Пакистанда электростанцинуудые, хара ба үнгэтэ металлургиин, машина бүтээлгын предприятинуудые, химическэ ба нефть шанаржуулдаг заводуудые барихадань СЭВ-эй гэшүүн-оронууд хабаадалсана.

Ази, Африка ба Латинн Америкэдэхи дэбжэлтын замда ороһон гүрэнүүдтэй СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай хэдэг худалдаа наймаан, экономическа холбоон улам тогтууритай, саашадаа хүгжэхэ шэнжэтэй болоожо байнхай. Худалдаа наймаанай удаан болзортой хэлсээн энээндэ туһа дүхэм болоно. СЭВ-эй гэшүүн-оронууд дэбжэлтын замда ороһон 130 гаран оронтой, тэрэ тоодо Инди, Египет, Алжир, Иран, Чили ба Турцитай, 1971 ондо экономическа, техническэ шэнэ хэлсээнүүдые баталһан байха юм. Барилгануудай олонхинь удаан болзорой, хүнгэлэлтэтэй урьһаламжын мүнгөөр бүтээгдэнэ. Тэрээнһээ гадна, өөһэдын дээдэ, тусхай дунда эрдэмтэй хүдэлмэрилэгшэдые, мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадые бэлдэхэдэнь тэдэ оронуудта СЭВ-эй гэшүүд туһалдаг байна. Жэшээлхэдэ, дэбжэлтын замда ороһон гүрэнүүдэй 20 мянга гаран эрхэтэд 1970/71 онуудай һуралсалай жэлдэ Советскэ Союзда һураһан байгаа.

Бэеэ даанги олон шэнэ гүрэн байгаалиин ехэ баялигые һаядаал ашаглажа эхилээ. Тэдэ оронууд энэ шухала хэрэг бүтээхэдээ, СЭВ гэшүүн-оронуудай мэргэжэлтэдэй туһаламжые дуратайгаар угтадаг. Жэшээлхэдэ, Румыниин геологууд Афганистан, Инди болон Бирмэдэ нефть ба газ бэдэрэлсэһэн байха юм. Чехословакиин мэргэжэлтэд Египедтэ шулуу нүүрһэнэй, фосфоридуудай, зэдэй шэнэ уурхайнуудые элирүүлээ. Совет мэргэжэлтэд Афганистанда, Пакистанда — газай, Ирагта — серэ болон фосфоридай, Алжирта — мүнгэнэй уһанай, баридай, үнгэтэ металлнуудай, Инди, Египет ба Сиридэ — нефтиин, Малида — цементын уурхайнуудые бэдэржэ олоһон байна.

Иимэ тоо, баримтануудые бүри олоор дурдажа болохо байгаа. Социалис оронуудай экономикые хүгжөөлгөөр, экономическа харилсаа холбоо бэелүүлгээр түйлагдаһан амжалтануудые эдэ баримтанууд гэршэлнэ. Нэгэдхэмэл программын ёһоор, СЭВ-эй гэшүүн-оронууд дэбжэлтын замда ороһон гүрэнүүдтэй экономическа холбоогоо улам үргэдхэхэ хүсэлэнтэй. Энэ харилсаа холбоон тэгшэ эрхэтэйгээр, сүлөөрһэн арадуудай ажахын гээгдэлһээ гаралгадань туһалха, али алинайнгаа аша туһые хүндэлхэ, эрилтэ хэрэглэмжэнүүд болон арга боломжонуудыень анхаралдаа абаха эрмэлзээлтэйгээр бэелүүлэгдэнэ. Интернационализмын ленинскэ гол ёһонуудта үнэн байдаг социалис оронууд колониальна дарлалтын хойшолонгуудые түргэн зайсуулха, экономическа ба социальна дэбжэлтын үргэн замда оролгодонь сүлөөрһэн арадуудта туһалха гэжэ эрмэлзэнэ.

Уласхоорондын экономическа харилсаануудта социалис оронуудай жэлһээ жэлдэ эдэбхитэйгээр, улам үргэнөөр хабаададаг болоһон ушар томо капиталис гүрэнүүдэй баримталан бэелүүлжэ байгаа политикада — дарлаха мүлжэхэ, тэгшэ эрхэгүй байлгаха, газаашалха гэдэг империалис политикада шанга сохилто болоно. Социалис оронууд дэбжэлтын замда ороһон дэлхэйн оронуудай социальна дэбжэлтын, эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай, экономическа түйлалтануудай гол түшэг тулгууритай болоно.

Б. ГРАЧЕВ.
(АПН).

Россиин эгэшэ дүү республиканууд

Хойто зүгэй сэнхир түлиш

СЫКТЫВКАР. Коми АССР-тэхи Вуктыльска газай уурхайһаа эхи абадаг «Хойто зүгэй толон» гэжэ хүсэтэ булад һудалай сохисо улам шангадана. Хойто зүгһөө түрүүшын миллиард кубометр гаргажа абаха, дамжуулхын тула бүхэли жэл соо хүдэлһэн юм. Печорын эрьеһээ ороной түб тээшэ хорин табадахи миллиард кубометр газ һаяхан оройдоол һара үлүүтэй саг соо дамжуулагдаа.

Промышленностиин газ абадаг шэнэ һалбари Коми АССР-тэ һаяхан, наймадахи табан жэлэй туршада бии болоо һэн. Союзна бүхы республикануудай залуу үетэн хойто зүгэйхидэй нютагайнгаа баян уурхайнуудые уудалхадань туһалхая, энэ шэмэрүүн хүйтэн хизаарта һайн дураараа ерээ. Хэдэн арбаад завод, барилгын материал, техникэ, газ суглуулха автомадуудтай пунктнууд болон компр... станцинуудай орёо түх... нүүдые эльгээһэн бай... тыл - Ухта - Рыбинск - ... гэжэ 1500 километр ... лад тоннелиие харгы... раар, хэды олон ... нүүдые гаталан, 40 ... хүйтэндэ үбэлдөө, ... мэн батагана борго... — хэды олон бэр... ушарбашье, дүй дүр... тайшье һаа, тон бог... зор соо — арбан зур... рын туршада барижа ... һэн байна.

Манай бүхы ороной ... миллиард газые жэлэй ... да абадаг байһан саг... шо хорёодшье жэл ... Мүнөө ганса Вуктыл ... нээн унагүй түлиш ... Түсэбтэ юһэдэхи таб... дүүрэтэр Печорын энэ ... шаг үйлэдбэриин хүс... хахад дахин нэмэхэ.

В. ЛЕБ...
ТАСС-ай ...

Мянган нарата республика

САРАНСК. Элшэ гэрэлэй эшэ үндэһэ шэнжэлдэг институтда (ВНИИС) дэлхэй дээрэ түрүүшын халадаг лаампа бии бологошо А. Н. Лодыгинай нэрэ үгэбэ.

Мордови мүнөө гэрэлэй-техническэ промышленностиин түб, гараар бүтээгдэһэн хэдэн мянган наранай республика болонхой. Эндэхи «Светотехника» гэжэ фирмын предприятинуудта орон дотор мүнөө хэгдэдэг дүрбэдэхи лаампа бүхэн бүтээгдэнэ. Энэ фирмэ үдэр бүри элдэб хэрэглэлэй 1 миллион 400 мянган лаампа бүтээн гаргана. Шэнэ техникэ, түрүү технологи хэрэглэһэнэй ашаар лаампанууд бүри олоор гаргагдадаг болонхой.

Нэгэдэлэй гол предприяти болохо Саранскын ... лампын заводто люми... нэ лаампа хабсарга... оньһожоруулагдажа ... дүтэлөө. Энэ худа... дүүрэхэдэ, түхеэрэлг... сэ 50—60 процентэ... шэлхэ, эндэ ажаллад... мэришэдэй тоо хоёр ... шахуу үсөөрхэ юм.

Эмнэлгэдэ хэрэглэ... панууудай тон һаруул ... доторoo түрүүлэн энд... дэжэ эхилээ. Тиин ... ажалай бүтээсэ 18 ... дээшэлбэ. Мордови... хрусталь үйлэдбэри... лонхой. Хрусталяар ... болон гэрэлтүүлэг... зүйлнүүд эндэ поточ... бүтээгдэнэ.

М. ХВАСТУН...
ТАСС-ай ...

Выставкэнүүд эмхидхэгдэнэ

МАХАЧКАЛА. Махачкалагай уран зурагай искусствын музей соо нээгдэһэн выставкэдэ Уралай, Сибириин, Алас-Дурнын уран зураашадай эрхим зурагууд табигдаа. Дагестанай ниислэлэй улад зон ороной зүүн районуудай уран зураашадай зохёолнуудтай түрүүшынхиеэ иигэжэ танилсаба. Шэмэрүүн хизаарай хубилан хүгжэһэн тухай, ажалай баатарнууд, байгаалиинь харуулһан уран зурагууд эндэ бии.

Автономито республикануудай уран зураашадай зохёолнууд экспозицида ехэ һуури эзэлнэ. Яхад графигуудай: В. Васильевай «Хуушан ба шэнэ байдал», И. Мунхаловай «Яхадтахи граждан ... һэн зурагууд, Тувын ... зураашa С. Ланзагай ... нууд, башкир уран ... В. Домашниковай бай... руулһан зурагууд, ... А. Сахаровскаягай ... нүүд олоной анхарал...

Махачкалагай музе... нууд соохи экспози... һара бүри һэлгэгдэнэ. ... эндэ Армениин, Азер... най уран зурагай иск... зохёолнуудай выстав... дээ һэн. Дагестанай ... зурагай, графикын, ск... рын мастернууд энэ ... һүүл багта тоосохо.

М. А...
ТАСС-ай ...

520 ДАХИН ЕХЭ

УФА. Республикын литераторнууд Башкириие Россин надхама ногоон набшаһатай модоной нэгэ һалаань гэжэ домоглодог. РСФСР-эй бүридэлдэ ороһон түрүүшын автономито республика—Башкирай АССР Ленинэй декредээр 1919 оной мартда орон дотор граждан дайнай гал дүлэнэй соробхилһоор байһан шэрүүн тэмсэл соогуур мүндэлһэн түүхэтэй.

Совет засагай жэлнүүдтэ Башкирай промышленна продукци 520 дахин нэмээ. Башкирта болоһон асари ехэ хубилалтанууд тухай «Башкир ССР Союз дотор» гэһэн суглуулбари соо хэлэгдэнэ. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан энэ номые республикын статистическэ управлениин авторнуудай коллектив бэлдэжэ гаргаа. Республикын, социалис экономикын хүгжэлтын замууд тухай СССР-эй арадуудай аха, дүүгэй бүлэ соо башкир арадай соёл ку... һалбаран мандаһые ... дорхойгоор харуулна.

Башкирта машина б... шулуу нүүрһэнэй, те... гическа, модо болбосо... промышленностиин һа... нууд хүгжэнги. Теэд ... «хара алтанай» ... гэжэ суурхадаг. Не... промышленностиие хү... дэнь, Москва ба Ле... Грозный ба Бакугай, ... дар болон ороной буса... нуудай мэргэжэлтэд, ... башкирнуудта туһала...

Ороной нефть, газ... нэ районуудта, илан... рүүн Сибирьтэ энэ ... нюусануудые уда... Башкирай нефтьша... нөө өөһэдөө туһал... кирай нефтиин ба ... миин ехэ предпр... союзна бүхы республ... та 70 янзын, эрхим ... продукци эльгээнэ.

Р. РУПЫШ...
ТАСС-ай ...

АБХАЗИИН АССР. Сухуми ин предприятинуудай ... «Сухуми» гэжэ баазын тури станууд Клухорска дав... оройдо гараха аяншалгануудые хэдэг байна. 30 ... саада тээ эндэхи нэгэ үндэрнү удэй оройдо гитлеро... тэ совет сэрэгшэд шанга сохилто үгэһэн байна. Ка... эрэлхэгээр хамгаалагшадай дурасхаалда аяншалга... баадагшад эндэ хүшөө бодхообо.

ТАСС-ай фотохрони...

ЗУРАГЛАЛ

ХҮДӨӨГЭЙ ЛЕКТОР

Баянгол тосхон нойрто абба хэбэртэй: нохойн саха, газаагуур хүнүүдэй дуугаралсаха, автомашинануудай түршэгэд абяан хомор боло болоhоор, одоошье хонжын байдал тогтобо. Зүгөөр Надежда Дагбаевна Порхоноевагай гэртэ гал ноохон зандаа: мүнөөл үедэхи хэшээлэйнгээ түсэб табихаяа, газетэ болон журналнуудые уншахаяа хам hууба бшуу. Надежда Дагбаевна гэрэй эзэн эхэнэр. Тиимэhээ үхибүүдтээ эдеэ хоол шандэхэ, аяга амhартаяа угаaха, hургуулидаа ябахын ошожо, хоёрдохи ээлжээндэ ажалладаг, багшанарайнгаа ажал хүдэлмэритэй танилсаха гэхэ мэтэ олон тоото хүдэлмэри үдэрэй туршада хэдэг лэ байдаг. Үшөө нэгэхэдэ ниитын хүдэлмэридэ хабаадалсажа, ажалша зоной урда лекци уншаха гэhэн нэгэ гол даалгабаритай бшуу. Хаанашье, хэзээдэшье үрдеэд ябаха хэрэгтэй. Үдэшэ орой болотор бэшэхэ, уншаха, блокнот соогоо тэмдэгүүдые хэхэ хэрэгтэй. Ушар тиимэhээ мүнөө бухы хүнүүдэй амаржа байха үедэ ажаллаха баатай болгодоно гээшэ.

Надежда Дагбаевна Порхоноева Баянголой дунда hургуулиин багшанарай дунда эгээн эдэбхитэй, эрхим лектор гэжэ хэлсүүлhээр үнинэй. Тэрээндэ онол шадабари өөрөө ерээгүй. Үдэр бүри лекционно хүдэлмэридэ бэлдэхэ баатай болодог Н. Д. Порхоноева түүхын багша юм. Тиимэhээ «Түүхын асуудалнууд», «Философиин асуудалнууд» гэhэн журналнуудые ходо уншажа байдаг. Ороной, уласхоорондын мүнөө үеын олон ёрёо асуудалнуудые хүн зондо тайлбарилха, уг удха тушаань торьдоhоор түйгөөр хөөрэжэ шадахаар бэлэдхэлтэй байдаг. Тэрэнь лектортэ ехэ туhа болоно үгэдэг. Гэбэшье «Дутын Зүүн зүгтэхи байдал тухай» лекци үнгэрэхын тула Египедэй эртэ урда сагай түүхэ шагнагшадта хөөрөөд, хиарлаха бэшэ ха юм. Юундэб гэхэдэ, мүнөө үеын хүн радио үдэр бүри шагнадаг, элдэб газетэ, журналнуудые уншадаг, нэгэ үгөөр хэлэбэл, hургуули hудартай болоhон хойноо орон доторхи hонинуудые, уласхоорондын байдал тухай асуудалнуудые ямаршье багшаhаа дутуугүйгөөр мэдэнхэй байдаг. Тэрээнhээ уламжалан, колхозн игуудай урда гаража, уласхоорондын болон бусад асуудалнуудаар лекци уншахын тула нилээд олон газетэ, журнал уншаха ушартай болодогби гэжэ Надежда Дагбаевна хэлээ hэн. — Энэ талаар «За рубежом», «Новое время» журналнууд, «Правда», «Известия» газетэнүүд тон баян материалнуудтай байдаг, — гэжэ хүдөөгэй лектор хөөрэнэ. — Эдэ газетэ, журналнуудай номернуудые алгасангүй хаража байха болодогдог.

...Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермын Улаан булан соо hаалишад, мал харууhалагшад, юрын хүдэлмэришэдшье олоороо сугларанхай байба. «Хитадтахи үйлэ хэрэгүүд» гэhэн темээр лекци болохо байгаа. Лектор Н. Д. Порхоноева Хитадай Арадай Республикын байгуулагдаhан тухай, СССР-эй зүгhөө залуу республикада хүргэгдэдэг аха дүүгэй туhаламжа тухай, Хитадай мүнөөнэй бүлэг хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулдаг балмад харша политика тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Тиихэдэ Хитадай Арадай Республикын засагаархид мүнөө дээрээ капиталис гүрэнүүдтэй харилсаа холбоогоо, холбоо барисаагаа hайжаруулхаяа, бүхы дэлхэйн арадуудта эб найрамдал хангаха уг зорилго бэелүүлдэг КПСС-эй политикые хазагайруулан тайлбарилхые оролдодог гэжэ лектор хэлээ hэн. Тэрэ лекциин үедэ олон асуудалнууд табигдажа, шагнагшад дүүрэн харюу абаа бэлэй. Зүгөөр хүнүүдэй тараhан хойно hаалишан А .Б. Бадмаева иимэ асуудалаар лектортэ хандаа hэн:

— США КНР хоёрой хоорондо үнгэргэгдэhэн хэлсээнүүдэй hүүлээр Тайвань аралай «табималнууд» ямар байдалда оронхойб?

Лектор энэ асуудалдань харюусахадаа Азиин оронуудта американ империализмын бэелүүлдэг ээрхэг түримхэй политика тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэхэ ушартай болоо hэн. Американ империализмын тэндэ ябуулдаг харата түсэбүүд тухай hаалишан А. Бадмаева эндэ хүсэд ойлгожо абаа.

Лектор нүхэр Порхоноева хүн бүхэниие ямаршье ойлгогдоогүй асуудалтайгаар үлөөхэгүй гэжэ оролдодог. Тиимэhээ лекциин hүүлээр үлэжэ, нэгэ-хоёр хүнтэй хөөрэлдэжэ, ойлгогдоогүй зүйлнүүдыень, тайлбарилан ойлгуулжа hаладаг заншалтай.

Н. Д. Порхоноева түрэл колхозойнгоо Үрэжэлэй, Соёлой Харууhанай бригадануудаар ябажа, лекци саг үргэлжэ уншадаг. Даб дээрэхи мэдээнэй ёhоор, лектор Надежда Дагбаевнагай ошоогүй, лекци уншаагүй отара фермэ, гү, али үйлэдбэриин коллектив байхагүй.

Лектор, коммунистка Н. Д. Порхоноева имагтал уласхоородын асуудалнуудаар лекцинүүдые уншадаг бэшэ, мүн педагогическа темэнүүдтэ ходо анхаралаа хандуулдаг, КПСС-эй XXIV съездын материалнуудые, «ССР Союзай байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхохэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые хүн зондо тайлбарилан ойлгуулха талаар ехэ хүдэлмэри хэнэ. «КПСС-эй XXIV съезд арад зоной ажабайдалые, hайжаруулха тухай», «КПСС-эй XXIV съезд залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ тухай», «СССР-эй арадуудай аха дүүгэй бүлэ соо хүгжэн hалбаралга», «Интернациональна хүмүүжүүлгэ» гэхэ мэтэ лекцинүүдынь олон колхозник шагнаhан байха. Гэхэтэй хамта педагогическа темэдэ ехэ анхарал хандуулдагынь hайшаалтай. Тэрэшэлэн, «Хүүгэдые хүмүүжүүлгын нюуса хаана юм?», Үхибүүдые яажа хүмүүжүүлхэб», «Эрхэ монсог, янгархадаг үхибүүн гээшэмнай хэн бэ?» гэhэн, бусадшье темэнүүдтэ лекцинүүдые уншахадаа, hургуулиин ажабайдалhаа жэшээнүүдые абажа, лекциеэ улам hонирхолтой болгожо шададаг. Н. Д. Порхоноева олонхи лекцинүүдээ буряад хэлэн дээрэ уншана. Юуб гэхэдэ, буряад нютагуудта наhатай болоhон хүгшэд, үбгэд түрэл хэлэн дээрээ лекци шагнаха дуратай бшуу.

Н. Д. Порхоноева түрэл колхозойнгоо ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа эхилhээр арбаад гаран жэл болоо. Һургуули соогоо хэдэн жэлэй туршада пропагандистын хүндэтэ уялга дүүргэжэ ябаа. Мүнөө Баянголой дунда hургуулиин hуралсалай хэрэгые даагшаар ажаллана. Һургуули соогоо hуралсалай бүхы хүдэлмэри эрхилхэ ехэ тушаалтайшье hаа, х.л зонтой хөөрэлдэхэ, түрэл партиингаа дотоодын ба гадаадын политикые hайнаар тайлбарилха хэрэгээ тон шухалада тоолодог байhан зандаа. Хүдөөгэй интеллигенци гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэеэ харюулхын тула шадал соогоо оролдохол еhотойбди» гэжэ Надежда Дагбаевна ходо хэлэдэг.

* * *

...Хон жэн. Хүдөөгэй багша, коммунистка Надежда Дагбаевна Порхоноевагай гэртэ үдэшэ орой болотор гэрэл носодог. Һургуулиингаа хүдэлмэриин түсэб табиха, үглөөдэр уншаха ээлжээтэ лекциеэ бэлдэхын тула олон ном, газетэ журнал тэрэ ирана гээшэл. Ниитын даалгабари гол ажал хүдэлмэритэйгөө адли тэгшээр тоолодог багша — хүдөөгэй лектор коммунистын даалгабарида үнэн сэхээр хандадаггүй hаань, алдар соло, арад зоной магтаал өөрөө ерэдэггүй гэжэ бултанда мэдээжэ юм бээз.

С. ОЧИРОВ.

Максим Горькиин нэрэмжэтэ библиотекэ манай республикын эгээл томонь болоно. Мүнөө эндэ хахад миллион ном тоологдоно. Библиотекын жасада Советскэ Союзай арадуудай хэлэндээрэ хэблэгдэдэг 60 гаран мянган юм орожол байдаг. Тиимэ хадань эндэ СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан выставкэнүүдые, стенднүүдые хэхэдэ ехэ hайн. Манай зураг дээрэ: СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан ээлжээтэ стендын выставкын дэргэдэ.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО

ХИЛЫН ГААНАҺАА

ПРАГА

КПЧ-гэй ЦК-гай пленум

ТАСС

Чехословакиин Компартиин ЦК-гай пленум эндэ нээгдэбэ. «КПЧ-гэй XIV съездhээ хойшо бэелүүлэгдэхэ үзэл сурталай хүдэлмэриин гол зорилгонууд тухай» КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй элидхэлые пленум зүбшэлхэнь. Президиумэй гэшүүн, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь В. Биляк энэ асуудалаар элидхэл хээ.

ПАРИЖ

КПЧ-гэй ЦК-да зүблөөн болобо

ТАСС

КПЧ-гэй областной комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнартай КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй ба секретариадай гэшүүдэй хэhэн зүблөөн КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусагай хүтэлбэри доро эндэ болобо.

КПЧ-гэй XIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэтэй нягта холбоотой асуудалнуудые зүбшэлhэн байна.

СОФИ

Хани халуун уулзалга

ТАСС

Эндэ айлшаар ерээд байhан Израилиин Коммунис партиин делегациин толгойлогшо, партиин ЦК-гай Генеральна секретарь М. Вильнертэй БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Т. Живков уулзажа хөөрэлдэбэ.

Хоёр талые hонирхуулдаг асуудалнуудаар хани халуун оршон байдалда үнгэрhэн уулзалгын үедэ hанал бодолоо зүбшэлөө.

ПАРИЖ

Парижда пресс-конференци болобо

ТАСС

Вьетнамай асуудал эбэй ёhоор шиидхэлгые али болохоор хойшо татана. Урда Вьетнам ба ДРВ-е бомбодолго болюулхагүйн түлөө тэмсэнэ. Париждахи зүблөөнэй хүдэлмэридэ hаад ушаруулна гэжэ Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын делегациин түлөөлэгшэ Ли Ван Сау сайгон хархис засагай толгойлогшо Нгуен Ван Тхиеуе гэмнэбэ.

Вьетнамай асуудал эбэй ёhоор шиидхэхые хүсэжэ байhанаа Вьетнамай Демократическа Республикын правительство, Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительство, нэгэнтэ бэшэ элирхэйлhэн байгаа гэжэ Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

СОФИ

УЛАСХООРОНДЫН ШУХАЛА УДХАТАЙ ХЭРЭГ

ТАСС

«Работническо дело» газетын «Харилсан этигэлсэлгэ ба аша үрэтэй холбоо барисаан» гэhэн редакционно статья дотор иигэжэ бэшэгдэнэ:

«Европо түбидэхи түгшүүрил hулаpуулхын тула ехэ юумэн хэгдээ. Гэхэ зуура, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр нёдондо жэлэй октябриин 25—30-да Францида айлшалhаниинь тэдэнэй дунда гол hуури эзэлнэ. Энэ айлшалалгын hүүлээр хэдэ хэдэн үйлэ хэрэгүүд болоно, Франциин президент Ж. Помпидутай Л. И. Брежневэй хэhэн хөөрэлдөөнүүдэй түүхэтэ удхые элирхэйлээ. Совет Социалис Республикануудай Союзай ба Франциин хоорондохи харилсаанай ёhо гуримууд, Совет-француз деклараци хоёр ороной хоорондохи заншалта хани харилсаае саашадань хүгжөөн бэхижүүлхэhээ гадна, уласхоорондын оршон байдалда hайн нүлөө үзүүлhэн байха юм.

Политическэ, экономическа, научно-техническэ ба соёлой асуудалнуудаар Советскэ Союзай, Франциин хэдэг харилсаа холбоон ниитын ба политическэ ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондын амгалан харилсаанай жэшээ гэхээр болоно гэжэ газетэ тэмдэглээ.

КАИР

А. СИДКИ ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

ТАСС

Араб Социалис союзай Центральна комитедэй ба АСС-эй парламентын бүлэгэй хамтын заседани президент А. Сададай түрүүлэлгэ доро эндэ болобо. Египедэй Араб Республикын хүтэлбэрилхы тушаалтад хабаадалсаа.

АРЕ-гэй премьер-министр Азиз Сидки hаяхан Советскэ Союзда айлшалалгынгаа дүнгүүд тухай элидхэл хээ. Москвада болоhон хөөрэлдөөнүүд хани халуун, үгээе ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө, Советскэ Союзда айлшалха үедэмнай Египедэй делегациие хүндэмүүшэ халуунаар угтаа гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. «Египет ба Советскэ Союзай хоорондохи харилсаанууд гүнзэгы эшэ үндэhэтэй юм, — гэжэ А. Сидки хэлэбэ. — Энэ харилсаан хоёр ороной арадуудай хоорондохи хани барисаае улам бэхижүүлнэ. Империализмда эсэргүү сэн, социализмын ба арадуудай эрхын түлөө тэмсэхэдэмнай тус харилсаан бидэнэй зориг бадаруулна».

Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгануудай хойшолонгуудые усадхахын, эзэмдэгдэhэн араб нютагуудые сүлөөлхын түлөө тэмсэлээ үргэлжэлүүлхээр Египет эрид шиидэнхэй гэжэ А. Сидки тэмдэглэбэ.

Египедэй сэрэгэй хүсые бэхижүүлхын тула Советскэ Союз бүхы юумэ хэхэ байха гэжэ Сидки мэдүүлээ.

НЬЮ-ЙОРК

ИНДОХИТАДТАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Октябриин 25-да зургаан ехэ районуудта, провинциин түбүүдтэ, Урда Вьетнамай ниислэл хото шадар шэбээлhэн дахуулнуудай армиин сэрэгшэдэй бэхилэлгэнүүдые Урда Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд ракетээр, артиллереэр буудаhан байна. Сайгон сэрэгүүдэй зуу гаран солдат алуулаа, шархатаа.

Меконг мүрэнэй адагта, Сайгон хотоhоо зүүн-урдуур 76 километртэ байдаг Кайлай хото шадар, Түбэй хада гүбээлиг газарта шанга байлдаанууд болоно.

Дананг шадар эшээлhэн дайсанай бэхилэлгэнүүдые патриодууд hамна буудаба. Эндэ болоhон байлдаануудай үеэр сайгон сэрэгүүд ехэ гээлтэ хоролтодо ороо гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Урда Вьетнамай патриодуудай бэхилэлгэнүүдые американ авиаци дахинаа зэрлиг бүдүүлигээр бомбодобо. Октябриин 25-да хойто провинцинуудта, Сайгон шадарай районуудта стратегическэ «В-52» түхэлэй бомбардировщигууд 18 дахин добтолоо гээд американ сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэ мэдээсэнэ.

ХАНОЙ. (ТАСС). Октябрь hарын тэнгhээ хойшо Түбэй хада гүбээлиг газарта — Плейку, Контум хотонуудай хоорондо — болоhон байлдаануудай үедэ Урда Вьетнамай патриодууд дайсанда шанга харюу сохилто хээ.

АПО агентствын дамжуулhанай ёhоор, энэ үе соо Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд сэрэгэй 23 ашаанай машина hандааhан, шухала үүргэтэй 14-дэхи харгы дээрэ гурбан хүүргэ тэhэлhэн, 1 самолёт буудажа унагааhан, дайсанай 200 тухай солдадые хүлhөөнь буулгаhан, сэрэгэй ехэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые эзэмдэн абаhан байха юм.

ПАРИЖ. (ТАСС). Ниислэл хотоhоо дүшөөд километртэ байдаг 2-дохи харгые Камбоджын патриодууд таhа дүүрэн эзэмдэбэ.

ПРАГА.

ФКП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ТАСС

Франциин Коммунис партиин Центральна Комитедэй пленум эндэ эхилбэ. Зүүнэй хүсэнүүдэй ябуулга нэгэдүүлхын түлөө партиин тэмсэл тухай урдахи пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ тухай, энэ тэмсэлээ саашадань үргэдхэхэ тухай асуудал пленумэй зүбшэлэлгэдэ табигдаба.

БОНН

ГДР-эй, ФРГ-гэй түлөөлэгшэдэй хөөрэлдөөнүүд

ТАСС

ГДР-эй ба ФРГ-гэй хоорондын харилсаанай үндэhэ hуури тухай договорто хабаатай асуудалнуудаар, хоёр талые hонирхуулдаг бусад асуудалнуудаар ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи статст-секретарь М. Коль, ФРГ-эй Федеральна канцлерай захиргаанай статс-секретарь Э. Бар гэгшэд октябриин 24—25-да хөөрэлдөө хэhэн байна гэжэ эндэ соносхогдоо.

Эдэ хөөрэлдөөнүүд ФРГ-гэй Федеральна канцлерай захиргаанда болоhон байна. Октябриин 26-да хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлөө.

ВАШИНГТОН

Һунгалтын урда тээ коммунистнуудай хэhэн ябуулга

ТАСС

Һунгалтын урда тээ орон дотор хэгдэжэ байгаа ябуулгануудай үеэр США-гай Коммунис парти ехэ амжалта туйлана. Коммунистнуудай зүгhөө президентын тушаалда дэбжүүлэгдэhэн Компартиин генеральна секретарь Гэс Холлой, вице-президентын тушаалда кандидадаар дэбжүүлэгдэhэн Джарвис Тайнерай нэрэнүүд ороной түүхэдэ түрүүшынхеэ США-гай ниислэл хото — Вашингтоной хабаадаг Колумби округой hунгуулиин бюллетеньнүүдтэ оруулагдаба. Кандидадуудайнгаа нэрэнүүдые hунгуулиин бюллетеньнүүдтэ оруулха зүбшөөл үгэхыень Компартиие гуйhан бэшэгтэ Вашингтоной 17 мянган хүн гараа табиhан байна. Энээнhээ гадна, ороной 13 штадай hунгуулиин бюллетеньнүүдтэ кандидат коммунистнуудай нэрэнүүд бэшэгдэхэ юм. Энээн тушаа сүүдэй тогтоол гаргахыень үшөө 11 штадта хүлеэгдэжэ байна.

ДЕЛИ

КПИ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ТАСС

Индиин Коммунис партиин Центральна гүйсэдхэхэ комитедэй пленум эндэ нээгдээ. Үргэн арад зоной ажаhуудал hайжаруулхын тула КПИ-гэй бэелүүлхэ зорилгонууд, залуушуул ба студентнэрэй дунда партиин ябуулдаг хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ тухай асуудалые пленум зүбшэлнэ. Индиин ба Пакистанай хоорондохи харилсаае заhаруулха тухай, США-гай тагнуулай түбэй управлениин Индидэ хэдэг hүйдхэлтэ ябуулгануудаа улам үргэдхэжэ байhан тухай асуудалнуудые пленумдэ хабаадагшад зүбшэлхэ юм.

Молдавиин ССР-эй ниислэл хото Кишинев. Негруцнин бульвар.

ТАСС-ай фотохронико.

МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭДЭГ ГУЛАМТА

Монголой гүрэнэй университет 30 жэлэй ой октябрьдо хүрэхэнь. 1921 оной арадай хубисхалай илан мандахын урда Монгол ороной ажалшад олондоо шахуу «а» үзэг мэдэхэгүй байhан юм. Дээдэ hургуули тухай бодохоhоо гадна, гэгээрэл тухай hанамжандаашье оруулаагүй.

1940 оной мартда болоhон МАХН-эй X съезд дээрэ университет нээхэ тухай шиидхэбэри гаргаhан юм. 1942 оной октябрьдо, дэлхэйн хоёрдохи дайнай хэсүү шэрүүн үдэрнүүдтэ, Советскэ Союзай туhаламжаар Монголдо университет эмхидхээ бэлэй. Эрдэмэй энэ гуламта ороной экономика, соёл культура хүгжөөлгэдэ саашадаа шухала үүргэ дүүргэhэн байна.

Советскэ Союзhаа уригдаhан мэргэжэлтэд шэнэ ВУЗ-ай түрүүшын профессорнууд, багшанар болоhон юм. 340 гаран совет багшанар университедтэ 30 жэлэй туршада хүдэлмэрилөө. Советскэ Союзай мэргэжэлтэд мүнөөшье энэ дээдэ hургуулиин hуралсалай-методическа, эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэридэ сэгнэшэгүй ехэ туhаламжа үзүүлжэ үргэлжэлhөөр. Университедэй олон лабораторинууд, кабинедүүд совет ханинарай эдэбхитэй туhаламжын ашаар эмхидхэгдэhэн, совет түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаhан байна.

Үнгэрhэн үе соо юhэ мянга шахуу мэргэжэлтэд манай ВУЗ-ые дүүргэhэн, 40 гаран мэргэжэл шудалhан байха. Университедтэ hуража гараhан бухы хүнүүд совет багшанарай нэрые зүрхэндөө бүхөөр хадуужа, ходо хүндэлжэ ябахал.

Университет дүүргэгшэдэй дундаhаа мэдээжэ эрдэмтэдэй, эрдэм ухаанай эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна, гүрэнэй ба ниитын ажал ябуулагшадай урган гараhанда манай коллектив омогорхоно. Университедэй студент ябаhан 250 хүн эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэтэй болонхой.

Хэдэн жэлэй саада тээ медицинскэ, хүдөө ажахын факультедүүд университедhээ таhаржа, бэеэ даалан дээдэ hургуулинууд болгогдоhон юм. Мүнөө үшөө нэгэ дээдэ hургуули — политехническэ институт эмхидхэгдээ.

Университедэй 10 гол факультедтэ 2400 студент hурана, харин үдэшын ба заочно факультедүүдтэ 600 гаран хүн hурадаг. 320 багша 39 кафедрада хүдэлнэ. Университедэй профессорнууд болон багшанар дээдэ hургуулитай эрхим мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулхаhаа гадна, Монгол ороной эрдэм соёл хүгжөөлгэдэ нүлөөлнэ. Монгол хэлэн тушаа научна зохёол бэшэhэнэйнгээ түлөө МНР-эй Гүрэнэй шанда хүртэhэн профессор Ш. Лувсанванданай нэрэ республикаhаа холуур суурханхай юм. Мэдээжэ эрдэмтэд-физигүүд профессор Н. Содном, доцент Д. Чултэм болон бусад Дубна хотын ядерна шэнжэлгын нэгэдэмэл институтда амжалтатайгаар хүдэлнэ. Студентнэр научна хүдэлмэридэ олоороо хабаадалсадаг болонхой.

Студентнэртэ марксизм-ленинизмын, социалис интернационализмын үзэл суртал нэбтэрүүлэн, коммунис ёhоор тэдэнэрые хүмүүжүүлхэ ябадал ВУЗ-ай ажал хэрэгтэ шухала hуури эзэлдэг.

Хариин гүрэнүүдэй олохон ВУЗ-уудтай, нэн түрүүндэ Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай дээдэ hургуулинуудтай саг үргэлжын нягта холбоотойгоор университедмай хүдэлмэрилнэ. Москвагай, Эрхүүгэй университедүүдтэй. Эрхүүгэй политехническэ болон Москвагай инженерно-барилгын институдуудтай харилсан ажаллаха түсэбнай амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ. Студентнэр, стажернууд болон аспирантнуудай харилсаа холбоо үргэдхэнэбди, научна ба hуралсалда хабаатай тобшо мэдээнүүдые олоор абалсадаг болообди, эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри хамта ябуулнабди. Жэшээлхэдэ, Монголой, Эрхүүгэй университедүүдэй нэгэдхэмэл экспедициин Хубсугул нуур шадар хэhэн шэнжэлгэ амжалтатай hайнаар үнгэржэ байна.

Манай олохон аспитантнууд, стажернууд Советскэ Союзай ВУЗ-та hурадаг. Вьетнамай Демократическа Республика, Советскэ Союз, Болгари болон бусад социалис оронуудhаа ерэhэн студентнэр Монголой университедэй интернациональна бүлэдэ оронхой, hуража байдаг.

Манай университедэй гушан жэлэй түүхэ монгол, совет арадуудай хани барисаанай үльгэр жэшээ болоно. Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй хамтын гэшүүн байhандаа университедэймнай профессорнүүдэй, багшанарай, студентнэрэй коллектив омогорходог. Совет Социалис Республикануудай Союзай 50 жэлэй алдарта ойн урда тээхэнэ университедэйнгээ 30 жэлэй ойе тэмдэглэхэеэ байhандаа илангаяа баяртайбид.

Доцент Ж. БАТМУНХ,
Монголой гүрэнэй университедэй ректор.
(АПН).

Улаан-Баатар.

ЭЛДЭБ ҺОНИН

Арьяатанай абяан авиаторнуудта туhална

Заримдаа шубууд газар дээрэхишье, агаарайшье элдэб оньhон техникэдэ hаалта хэдэг ааб даа. Экскаваторнуудай ашаа үргэдэг ута хүзүүндэ радиолокаторнуудай антеннэнүүдтэ газарта бууhан самолёдуудта шубуудай уурхайгаа заhажархидаг ушар бии. Бороогой hүүлээр алаг туунууд бүхэли hүрэгөөрөө ниидэжэ ерээд, Вильнюсэй аэропортын самолёдуудай буудаг талмайе эзэлжэрхидэг. Самолёт шубуун хоёрой огторгойдо мүргэлдэбэл, бүришье аюултай.

Литвагай Наукануудай академиин зоологиин, паразитологиин институдай эрдэмтэд агаарай онгосонуудай ниидэдэг зоные шубуудhаа саран хамгаалха хэмжээ хараалха бүлэг эмхидхэн байгуулаа. Агаарай зам хүндэлэн ниидэжэ гарадаг шубуудай харгые радиолокаторнуудай туhаламжаар тодорхойлно. Абтаhан модээнүүдэй үндэhөөр, шубуудые айлгаха арга зохёогдоо. Харсага мэтэ мяхаша шубуудай абяае магнитофон дээрэ бэшэжэ абаад дуугаргахада, шубууд hүрдэн айдаг.

Антарктикада дэгжэhэн гулабхаанууд

Морягууд холын замда мордоходоо, дуратай амитанаа гү, али шубуу абажа гарадаг заншалтай юм. Гэртэ байдаг заахан нохой, жараахайнуудтай аквариум, канарейкэ, будэнэ, шаархай гэхэ мэтэ шубуу шонхорой тэдэнэй каюта соо байхыень ходо хаража болохо.

Кит агнадаг «Советская Украина» гэжэ флотилиин морягууд элдэб шубуудые абажа ябаха дуратай. Жэшээлхэдэ, hүүлэй аян замhаа флотилиин бусажа ерэхэдэ, кит агнадаг бааза дээрэ hүрэг гулабхаанууд яhала hайнаар ябалсаад ерээ. Морягууд бултадаа тэдэниие харууhалаа. Яhанай хуудамаар үлеэдэг Антарктикын хатуу шэрүүн байгаалидашье шубууд үндэгэеэ даража, дальбараа болгодог байна. Энэ ушар гайхалтай hонин. Гулабхаанудшье дальбараалhан байха юм. Флотилиин Одессээе бусажа ерэхэдэ, тэдэнэй тоо хоёр дахин олон болоод байба. Гэртэhээ абажа гараhан канарейкэ мүн баhа дальбараалаа.

Антарктика ошохо замда мордохоhоо урид флотилиин эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Александр Флеров Одессын зоопаркhаа пентамска хоёр тахяа харгыдаа абажа ябахаар эриhэн байгаа. Аян замhаа бусажа ерэхэдээ, тэрэ заахан тахяануудые дүрбэ болгоод, зоопаркда тушаагаа.

(ТАСС).

«АВТО» ТЕЛЕВИЗОР

Автомашинаар ябахадаа радиоприемник табяад, дуу хүгжэм, hүүлэй hонинуудые шагнадаг болоhоор үнинэйбди. Харин сэнхир экран жолоошоной кабина соо табяад, дамжуулга хараха тухай гансал hанаашалдаг байгаабди. Ушарынь юуб гэхэдэ, Японой, Америкын мэдээжэ фирмэнүүдшье, манай эрдэмтэдшье машинын ябажа байха үедэ телевизорэй дамжуулга тодо hайнаар хараха асуудал мүнөө болотор шиидхэжэ шадаагүй байhаар. Машинын зогсожо байхада автомобиль соо табигдаhан телевизор хүдэлдэг hэн. Жолоошоной машинаяа ябуулжа эхилхэдэ телевизорэй экран эржэгэнээд, хара зууудаар хушагдашадаг байгаа.

Ленинградай «Позитрон» гэжэ нэгэдэлдэ энэ асуудал шиидхэхые даалгагдаhан юм. Түрүүшын автотелевизорнууд зохёогдожо туршагдаба. Зүгөөр баhал экран эржэгэнээд лэ байба.

Эржэгэнэхыень болюулха шэнэ каскадуудые телевизортэ тодхобо. Энээнэй эсэстэ туршажа үзэхэдэнь, яhала тодоор харуулба. Телецентрhээ 110 километрэй зайда 100 километр хүрэтэр түргэн скоростьтойгоор ябаhан машина соо иимэ телевизорнүүдые олоор гаргажа эхилхэнь. Тэрэниие «Авто» гэжэ нэрлэбэ.

Ленинград.

О. НОСОВ.

МАНАЙ АЙЛШАН— МОНГОЛ ШҮЛЭГШЭН

Поэт Базарын Цэдэндамбын нэрые гансашье Монгол орондо бэшэ, харин манай Буряад нютагта hайн мэдэхэ ёhотой. Тэрэнэй бэшэhэн «Улаалзай», «Монгол hайхан орон» гэhэн дуунуудайнь ханхинан зэдэлхые Агын уужам таладашье, Эрхүүгэй областиин Оhын голдошье, Баргажан, Зэдэ, Ярууна, Хэжэнгэ, Хяагта, Сэлэнгэдэшье шагнахат

— Наймадахи класста hуража байхадаа, «Улаалзай» гэжэ шүлэг бэшээ hэм. Композитор Доёддорж намайе ехэл дэмжэжэ, тэрэ үгэнүүдтэм хүгжэм зохёоhон юм. Айхабтар баясаа бэлэйб. Һүүлдэнь 1959 ондо композитор Дарамзагда минии үгэнүүд дээрэ «Монгол hайхан орон» гэжэ дуу бэшээ hэн,—гэжэ монгол шүлэгшэ Цэдэндамба хөөрэнэ.—Би мүнөө Буряад орондо айлшалжа ерээд байхадаа, коммунизм байгуулалсажа байhан арад зоной хэрэгүүдые, шэнэ барилганuудаар ербыhэн Улаан-Үдые хаража, омогорхожо, хүхижэ ябанаб.

Нүхэр Цэдэндамба 1964 ондо Монголой гүрэнэй университет дүүргэhэн. «Алтан үлгы» (1949 он), «Нэрэгүй баатарнууд» (1960 он), «Монголой тэнгэри доро» (1969 он), «Модоной наhан» (1971 он) шүлэгүүд болон поэмэнүүдэй номуудые хэблүүлэнхэй. Мүн зохёолнуудынь Москвагай газетэ, журналнуудта толилогдоhон. Мүнөө Цэдэндамба «Хара ухаан» гэhэн шүлэглэмэл роман дүүргэжэ байна.

Б. Цыдендамбын хэдэн шүлэгүүдые уншагшадай анхаралда табинабди.

Б. ЦЭДЭНДАМБА

УНАГАН НЮТАГНИ

Нюдаргын зэргэ шулуун дээрэ гарахадам,
Нютагайм хадануудай орой харагдаhан шэнги.
Нугаhанай даляар нугархай нинидэн дабхихадам,
Нуур сөөрэмэйнь оёор харагдаhан шэнги.
Зүүрмэглээд орхихо зуур
Зүүдэндэмни харагданхай.
Зүрхэнэймни нютаг лэ!
Шагайн зэргэ шулуун дээрэ гарахадам,
Шааюур Ононой хүбшэ хүүеhэн шэнги.
Шанаагаа тулаад амаржа удаан hуухадам,
Шаанзын утаhад хажуудам ханхинаhан шэнги.
Зүүрмэглээд орхихо зуур
Зүүдэндэмни харагданхай
Зүрхэнэймни нютаг лэ!
Дурлаhан басаганай уран аялга шагнахадам,
Дуу хүгжэмэй дээжэ мүндэлнэ хэбэртэй.
Дунда хурганайш үзүүр барин адхахадам,
Дурдан хадагай миндаhан шэнги хэбэртэй.
Зүүрмэглээд орхихо зуур
Зүүдэндэмни харагданхай
Зүрхэнэймни амараг лэ!
Үндэр уулын дабаан дээрэ ябахадам,
Үбшэнhөө байха ханяадан намда хүрэнэгүй.
[illegible] нүхэдөө hугадан мүнөө ябахадам,
Үрэ зүрхэм доhолоод, хүлгөөд, болиногүй.
Зүүрмэглээд орхихо зуур
Зүүдэндэмни харагданхай
Зүрхэнэймни нютаг лэ!
Мэргэн хүн мэдэжэ дууладаг гэдэг.
Мэдэхэгүй хүн дууряажа дууладаг гэдэг.
Мэдээ ороhон сагhаа шамаяа дууланам даа.
Мэргэн бэшэш hаа, миничиш хоолойл даа.
Зүүрмэглээд орхихо зуур
Зүүдэндэмни харагданхай
Зүрхэнэймни нютаг лэ!

ХАНИ НҮХЭДТӨӨ

Һудаhанайм хэдэн мянга hалаа бүхэнние
Һүршэ шэнгеэр татанаш, Байгал далай!
Һуунаг хүхэ тунгалаг уhан соошни
Һуумаг бурхад бии гээд дуулааб далай!
Онтохонhоо иигэжэ багадаа дуулаа hэм.
Олон сая одо мүшэд яларжа,
Оёоргүй шинии толи дээрэ наадажа,
Огторгойн шэдитэ дууе эндэ шагнаа hэм.
Омолнии зуралзаhан сэнхир далай дээгүүр,
Одото тэнгэриин доохонуур мүнөө ниндэхэдэм,
Түрэл аялгын хазааргүй дорьбоон гаража,
Түргэн хүлэгэй табараан дуулдахадал гэнэ.
Одоошье ерэбэб ниидэн мүнөө таанадтаа,
Олбог шэрдэг зузаан гэгшээр дэлгэжэ.
Ород, буряад нүхэдни, намаяа угтажа,
— Орогты! — гэжэ хүндэлэн уринат бултадаа.
— Хани нүхэдтэ үүдэн ходо нээлгэтэй,
Халуун зүрхэдтэ хилэ үгы хэзээш —
Шэжэр алтарhан Улаан-Үдэ хото
Шэртэхэдэм, иигэжэ хэлэнэ хэбэртэйш!
Хаб хара нюдэд соо шэнгэн ороноб.
Хададал тэнюун сэдьхэл соо шунганаб.
Ханхинама аялга соо урдажал ябанаб.
Харихаяа мартаад нүхэдтээ энэ алхалнаб.

ДУТУУ ШҮЛЭГ

Дуулим юртэмсэдэ
Юун олон бэ?
Дутуу олон,
Дунда олон лэ.
Хоногтоо бэшэдэг
Хонгёо шүлэгүүдни
Ходол дутуушаг,
Дундал даа эдэмни.
Мордохо дээрээ
Бэшэhэн шэнги.
Модондо гараха дээрээ
Яараhан шэнги.
Һөөргөө ерээд,
Хүсөөхэб гэхэдээ,
Һөөлөөр алданаб.
Ябахамни гэжэ
Инагни хэлэбэ.
Ябашье гэбэгүйб.
Болишье гэбэгүйб.
Һуужал hуунаб
Шүлэг бэшэжэ.
Һудаhануудни яанаб?
«Ябахамни» гэлсэнэ.
Шуhан соогуурни
Уруудажа үгсэжэ
Шургаhан ягаа олон
«Ябахамни» гээшэб?!

Сэсэг тухай
Шэнэ шүлэгни
Сээжэдэм намаалба.
Хэдэ дахин
Заhаа хүм тэрэнээ.
Хэзээшье хүсөөжэ
Шадаагүйб тэрэнээ.
Саг ошоо —
Саhан, бороо, мүндэр.
Зуруул шэнги
мүрнүүдни
Зурагда зурагдаhаар,
Хара тархинь пязараад,
Хари заримань аhаагүй.
Бүхы сэдьхэлhээ
Бэшэhэн хүм.
Дутуу ходо шэнги,
Дундашаг даа.
Дуратай шэнингээ
Ябаhан хойно
Дутуу шүлэг бэшэнэб.
Дуулим юртэмсэдэ
Юун олон бэ?
Дутуу олон,
Дунда олон лэ.
Дуран тухай
Дууншье дунда.

ХОЁР НҮХЭД

Энэ хүбүүхэн амитадта ехэ дуратай юм. Эхэhээ үншэрhэн бишыхан инзага тэрээндэ асаржа үгэхэдэнь, ехэтэ баясаhан байгаа. Хөөрхэн тэрэ инзаганиинь уданшьегүй өөртэнь дадажа, тэрэниие дахаад ябадаг болоо.

Үглөө бүри хүбүүхэнэй газаа гарахада, инзаганиинь гүйгөөд лэ ерэдэг, мүнөөдэр ямархан амтатай юумэ эдюулхэбши гэhэншүү эдэнээ урихханаар харадаг.

П. НИМАЕВАЙ фото.

НАМАРАЙ НАМЖАА САГТА

Үбhэ хулhанай, таряа талханай хуряагдаад байхада, хүдөөгэй ажалшад сүлөөтэйгөөр амилжа, нютаг нютагта түрэ наадаяа хэжэ эхилдэг. Дэлхэй дээрэ шэнэ айл бии болоjo, шэнэ гэрэй үрхөөр утаан бурьялан гараад, огторгой өөдэ hуунагтан байхадаа зохид даа.

Һаяхан түрэл нютагаараа— Яруунын аймагаар ябахадаа, урдань өөрынгөө хүдэлhэн Иисэнгэ хүрөөб.

— Манай нютагаар залуушуулай айл болохонь түргэдэшөө. Энэ жэлдэ хэды түрэ болобо гээшэ бэ-ээ! — гэжэ танил нүхэдни hониноо дуулгаба. — Түгдын Далай, Хаймчигай Баяр гэhэнүүд hамга абаа, hаяар түрэнь болохо.

— Намарай hайхан сагта түрэеэ хэхэеэ hанаа. Һайн гээшэл даа, — гэлдэн, нютагай хүгшэд баяртайгаар хөөрэлдэнэ.

Далай, Баяр... hаяхан лэ тэрхэгэрнүүд юумэнүүд гүйлдэжэ ябагша бэлэй. Гэрэйнгээ даабари дүүргэнгүй, хэшээлдээ ерэжэ, багшанарай голхорходо, хэлэхэ үгээ оложо ядан, хүлөө урилан зогсодогоо заримашуул мүнөө hанадаг ха гү? Али бэеэ оложо, хүнэй зэргэ хүнүүд болохолоороо, hэе орөгүй мартажархидаг аа гү?..

Ябашье сэрэгэйнгээ албые hайнаар дүүргэжэ ерээд, бараг мэргэжэлтэйнүүд, хүнэй хүбүүдhээ дутуугүй хүнүүд болоод, гэр бүлэтэй, үг залгаха үри хүүгэдтэй болоhон шабинарайнгаа hайн ябахада, баясахаhаа ондоо юун байхаб даа. Гэхэ зуура Далайн хүбита нүхэр болоhон Галя Жамьянова баhал минии шаби байшоо. Эгэтын-Адагай hургуулида хүдэлхэдэм, минии табадахи «А» класста hураhан, намда заадгаhан, заримдаа зэмэлүүлдэгшье байhан...

Зол жаргалаар толорhон шарайтай залуу хоёрой зэргэлэн зогсоод, үбгэд хүгшэдэй, аба эжынэрэй, худа худагын hайхан үреэлнүүдые шагнан, гарай бэлэг тогтоожо байхые харахадаа, тэдэнэй үхибүүд ябаhан хаhые үсэгэлдэрэйхи мэтээр hанажа, иигэжэ хэлэхэ дуран хүрөө бэлэй:

Наhанайтнай замда
Наран ходо туяараг,
Хүүгэдэйтнай гэшхэхэ
Хүрьhэн шанга байг...

* * *

Зоной байдал ёhоорше hайжараа гээшэл даа. Түрын стол дээрэ ямар эдеэн үгыб? Тарган хониной мяхан бүхэлсэрээ шанаатай, элдэб холисотой гуляш, котлетэ табяатай, виноград, яблокаhаа эхилээд, урда зүгэй алим жэмэс болон гарай эдеэн — хуу бии. «Стол нахиишоод байгаа», — гэжэ нимэл юумые хэлэдэг бээз. Үгышье hаа: «Шубуунай hүнhөө бэшэ юумэн хуу байгаа», — гэдэг. (Гэхэтэй барихатай, hүүлэй үедэ «Шубуунай hүн» гэжэ конфетэ наймаада бии болонхой агша. Зугаахин тиигэжэ нэрлэгдэhэн юм гү, али бидэнэй мэдэхэгүй газарта үнэхөөрөө шубуу hаадаг болоhон юм гү, бү мэдэе. Хэрбээ тиимэ юм hаань, «Шубуунай hүн» гэжэ конфетээр хэншье столоо шэмэглэхэ шадалтай юм ааб даа. Тиигэбэлнь...).

Зүб даа, зоной байдал сасуулашагүй hайн болоо. Мүнөөнэй зон үри бэеэ айл болгоходоо, гэр бариад, байра байдалыень гүйсэд түхеэржэ үгэхэ шадалтай болонги. Зарим түрэлхид тиигэдэгшье ха.

Зүгөөр ондоо сагууд байhан даа! Дайн hая дүүрээд байгаа. Мүнхэ нагаса гэжэ минии түрэлэй нэгэ хүн hамга абаа бэлэй. Гэртэхиниинь гүүртэ дээрэ байдаг hэн. Тиимэ элбэг машинашье тэрэ үедэ хаана байха hэм. Мүнхэ нагаса ажалай hүүлээр үдэшэлэн гүүртын хашан хээрые хаhаг тэргэдэ оруулаад, hамгаяа асархаяа ошоо hэн. Дутынь нэгэ нүхэр тэрээнтэй ошолдоо. Бидэнэр — гүүртын шагша үхибүүд—унтаха пойроошье мартаад, шэнэ бэрнин буухые хүлеэжэ, газаагуур шууялданабди, гүйлдэнэбди. Зунай hүни богони даа, уданшьегүй огторгой хойто хаяаhаа hүн сагаан толоор сайража эхилээ бэлэй. Тиигэжэ бидэ сагаанаараа эрьедэг hүниие анха түрүүшынхиеэ үзөө бэлэйбди.

Уданшьегүй тэргэ хонгироод, үнөөхи Мүнхэ нагаса хажуудаа хоёр хүниие hуулгаад, яаралгүй шамдуухан бүпшүүлhээр хүрэжэ ерээ бэлэй. Хүршэ hууринhаа бууhан бэриие гүүртын бүхы зон хүндэтэйгөөр угтажа, халуун сайгаар, сагаан эдеэнэй дээжээр хүндэлhэн юм. Обогор айрhатай табаг дээрэ алим жэмэсhээ байтагай, хилээмэнэй бишыханшье хэлтэрхэй үгы hэн!

Тэрэ хадаа наhан соогоо эгээл түрүүшынхиеэ минии хараhан түрэ байhан юм. Тэрэ гэhээр хэды олон түрэ наран үзэгдөөб, зүгөөр хори гаран жэлэй саана болоhон тэрээхэн хурим минии ухаанhаа гарадаггүй. Тэрэ түрэ дээрэ балгашье архи аягалагдаагүй бэлэй, теэд гүүртынхид ятараа хүхилдөө hэм даа! Дала гараhан нэгэ хүгшөө «Хэрээтэйхэн хээрээрээ» гэhэн дуу сэдьхэлэй уяртар дуулаа бэлэй. Залуу хоёршье зол жаргалаар толорhон шарайтай юумэнүүд hуугаа hэн.

«Саг сагаараа, сахилза хүхөөрөө» гэhэн үгэ бии ааб даа. Гэбэшье хэды олон залуушуул бэрхэшээлтэ тэрэ үедэ хуби заяагаа ниилүүлжэ, өөhэдынгөө хара хүлhөөр үри зээри үдхэдэг байгааб! «Айл болоходоо дороо дэбдихэ гансахан шэрдэгтэй, үлхэнсэгэй зэргэ гансахан хайрсагтай байhан зомди» гэжэ наhажаал зоной хөөрэлдэжэ байхые нэгэтэ бэшэ дууладагбди.

Мүнөө хаа хаанагүй баян түрэнүүд болодог болонхой. Ямаршье түрэдэ захаhаа зуугаад, хоёр зуугаад хүн суглардаг. Үшөө хажуугаарнь миинтэ архи ууха hанаатай үлөөбхилэн, уряалгүйгөөр ерээшэд түрисэлдэхэ.

Теэд бага түхеэрэлгэ хээд, үсөөн зониие урижа, соморхоноор түрэ хэгты гэжэ үхибүүгээ хүн болгожо байhан зондо хэншье заабаришалха эрхэгүй бшуу. Тиимэhээ хүн бүхэн шадалаараа болоно ха юм.

— Айлшад hогтоод бариад, наншалдаан болоогүйл hаа, түрэ hайнаар үнгэрөө гэжэ манай тэндэ тоологдодог болонхой даа-аа, — гэжэ хоо нэгэ нютагай үбгэн хөөрөө. Гэхэ зуура юундэ заал haа наншалдаан болоно аа гү? айха ёhотой юм? Хэн тү түрэдэ урюулжа ерээд, шалдаа үүсхэжэ байха бэ нob? Юундэ наншалдан Айл боложо байhан нүх хүндэлөөгүй hаа, али гөө хүнби гэжэ тоолоогүй тиигэхэ бэшэ аал?

* * *

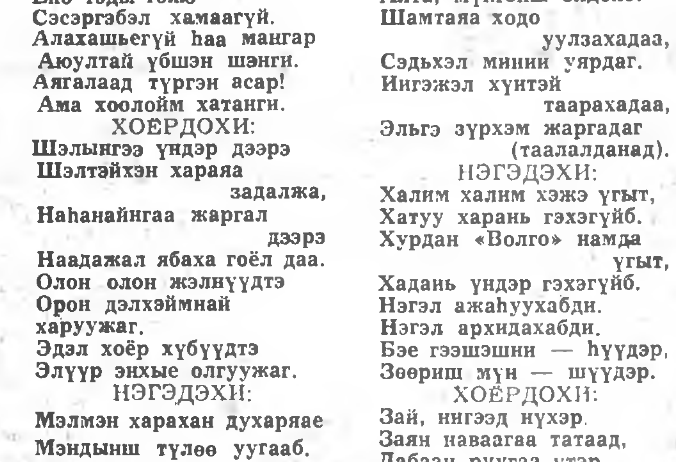
Намарай намжаа сагта рэнүүд боложо эхилээ. Һ сагта түрэhэн, hайхан з залуушуул мүнөө хуби гаа ниилүүлжэ, гэр бүл лоно. Зүгөөр залуу а басаганда дурадхал х ябаhан залуу хүбүүн, гансадаа үгээ үгэхээ эдир хүүхэн хэнэй ямар бэрхэшээл дабагдаа, hайхан саг мандажа, хэшэгтэй түрэнүүд бол гэжэ ухаандаа бододог hай! Амгалан hайн бай тай болонхойшье hаа, хү майгаа хуу шобторжо, хү дутуугүйгөөр үхибүүдэй түрэ үнгэргэхэ гэжэ ород байhан түрэлхидэйнгөө hа hэшхэлые хүндэлжэ, за хүнүүд сарюуханаар hа hан инаг дураяа нюдэнэй сэсэгы мэтээр сахин, зол ж галайнгаа түлөө үдэр б тэмсэжэ, эбтэй эетэй бү боложо hуудаг hай!

Ц. ДОНДОГОИ.

ДАВААН ДЭЭРЭ

НЭГЭДЭХИ:
Тоготдог газар эндэл даа:
Тормозоо гэшхыш, нүхэр!
Дабаанай орой энэл даа,
Даруулал амияа, нүхэр!
Самсеалтай шэл
стаканиай
Сүүмхэ соош нэмнай,
Ал-ээ түргэн наашань,
Архина уя сааршань!
ХОЁРДОХИ
Угы, бү уя гансата,
Үлэ бариса гэжэ бии.
Үлгэн дайдын сабдагта
Үргэхэ нэгэ ёно бии.
Хадын заянай сухалдабал,
Халижа машинам болохо.
Сэржэм зааха сасабал,

Булагай тэрэ магазинhаа
Бузар гоёор абаалши.
Үнгэрөөд байхада
долоонhоо —
Үргэ амаараа шадаалши.
НЭГЭДЭХИ:
Хүнэй гүрэнэй мүнгэ
Хулууха уугаа бэшэбди.
Бидэ хоёр шэнги
Нүхэд үсөөн
мэдэхэбди.
«Заахаанаар уугаад
яахамнайб,
Залгия стаканаар
саашань»
Гэжэл залуу хоёр нэмнайб,
Гарга нүгөөдэ наашань!

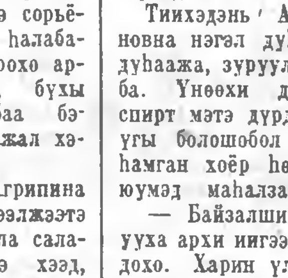

Сэдьхэлдэ амар болохо.
НЭГЭДЭХИ:
Архиин хайран дээжэ
Адхаhанай ехээр
хэрэггүй,
Ёhо тэды гэжэ
Сэсэргэбэл хамаагүй.
Алахашьегүй hаа мангар
Аюултай үбшэн шэнги.
Аягалаад түргэн асар!
Ама хоолойм хатанги.
ХОЁРДОХИ:
Шэлынгээ үндэр дээрэ
Шэлтэйхэн хараяа
задалжа,
Наhанайнгаа жаргал
дээрэ
Наадажал ябаха гоёл даа.
Олон олон жэлнүүдтэ
Орон дэлхэймнай
харуужаг.
Эдэл хоёр хүбүүдтэ
Элүүр энхые олгуужаг.
НЭГЭДЭХИ:
Мэлмэн харахан духаряае
Мэндынш түлөө уугааб.
Зосоом уни бутараад,
Зохидш болобо угаа.
Нэгэл ажаhуухабди.
Нэгэл архидахабди.
Бэе гээшэшни— hүүдэр.
Зөөриш мүн — шүүдэр.
ХОЁРДОХИ:
Яhа сэхэ дайруулан,
Яаhан зүб хэлэнэбши!
Ямарш сэхэ буляалдан,
Ябахаар хүн байналши!

ХОЁРДОХИ:
Бэе мэндэл ябаа hааш,
Бүхы юумэн олдохо.
Арга мүрыень шадаа
hааш,
Алта, мүнгэнш олдохо.
Шамтаяа ходо
уулзахадаа,
Сэдьхэл минии уярдаг.
Ингэжэл хүнтэй
таарахадаа,
Эльгэ зүрхэм жаргадаг
(таалалданад).
НЭГЭДЭХИ:
Халим халим хэжэ үгыт,
Хатуу харань гэхэгүйб.
Хурдан «Волго» намда
үгыт,
Хадань үндэр гэхэгүйб.
Нэгэл ажаhуухабди.
Нэгэл архидахабди.
Бэе гээшэшни — hүүдэр,
Зөөриш мүн — шүүдэр.
ХОЁРДОХИ:
Зай, нигээд нүхэр,
Заян наваагаа татаад,
Дабаан руугаа үтэр
Даражал мэдэел даа.
Зориг бадараа зосоо,
Зогсолто нэгэш байхагүй.
Гар шэшэрхээ болёо,
Гасалан нэгэш байхагүй.
АВТОРҺАА:
Шэлын дабаанай оройдо
Сэржэм үргэhэн хоёрнай
Ямар бууже ошоо хаб?
Яаран асуунаб
таанадhаа.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

МАГАЗИНАЙ БЭШЭ, ӨӨРЫН... Һудамшуу

Элдэбын аргаар мүнгэ олоод, уhан тулам болотороо архидаашад дайралдадаг. Жэшээнь, ажалай hүүлээр заримдаа магазинда ошохо ушар гарадаг. Оо-ёх даа, үүдэнhээн тэхэрижэ бусаhайб гэжэ hанахаш. Архи наймаалдаг прилавкын ойро ехэнхидэ үнэр-хил архиншад дарасалдашанхай, хамаг халаhаа урбүүлаад, hүүлшынхи хашарhаа тооложо, досоо орогшодые алдангүй шэртэжэ байхал даа. Элүүр хүнэй дүтэ орохын аргагүй. Мүн даа. Арайл гэжэ ороходош, хоёр талаhааш хабшаад:

— Нүхэ-эр, хори мүнгэ үгэлши. Хахадта шүүд арайхан дуталдаад байна,—гэжэ хашалгүйхэнөөр дуугараад, хажууhааш hалахагүй. Хамаагүй үгэжэл байгаа хада, hэшхэлээ гээhэн архиншад үнөөхи зандаа эрижэл байха. Үгэжэл байдаг «hайхан сэдьхэлтэй» хүнүүд баhа бии гээшэ. Теэд архинша хүйхэрнүүд хаанашье хүдэлдэггүй, үнөөхил хэбээрээ архидаhаар, олониитэдэ hаад тойбо татаhаар ябаха бшуу.

Танихагүй хүнүүдhээ «арба, хори» мүнгэ гүйраншалдагшьегүй hаа, хүнүүдэй хаяhан хoohон шэлнүүдые туламаар дүүрэтэр суглуулжа тушаагаад, уhан мүнса болотороо архидаашад мүн лэ дайралдана.

Һаяхан хүдөө нютагуудаар ябатараа, гайха тагна ехэ, бүришье мэхэтэй архиншадые онобшолон харабаб. Тэдэнэр «арбаад, хорёод» мүнгэ гүйдаггүй, архи наймаалдаг магазинда ошодоггүй, хoohон шэлнүүдэлшье суглуулдаггүй. Гэгээн сагаан үдэр үнөөхи галзуу хэрэгээ бэд байса барижа, ондоо хүнүүдтэ харагдахагүйн тула хашаа, үүдэе хаб-яб бүхэлөөд, үүрэй хиралтар архидаа ёhотой hайhаа дэмы hанаhан байгааб. Үгыдаа, энэмнай тиимэ бэшэ.

Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхоз hүниин тэн багта ерээд, нэгэ айлай ойро зогсоходоо, гэрэйнь үрхөөр утаан гэзэгэтэн гаража, хүхэ номин огторгойдо тунан үгы боложо байба. Зүүн хойноhоо hэбшээтэй байжа, hаял нэрэгдэжэ байhан халуун архиин шороб үнэр хамар өөдэ сорьёлоод, дурым гутаажа hалабагүй. Би тэрэ айлда орохо аргагүй байгаашье hаа, бүхы нюусыень мэдэжэ абаа бэлэйб. Яахабши даа, ажал хэрэгни иимэ ха юм.

Гэрэй эзэн эхэнэр, Агрипина Семеновна Петрова ээлжээтэ нэрэсэеэ гаргаад, яла салагар графинда эюулжэ хээд, мангартайхан унтажа хэбтэhэн хани нүхэрөө уры-хуры татажа hэрюулээд:

— Столдо ошоё. Нэгэ нэгые бария, мангараа тараая. Магазинай архи бэшэ, өөрымнай нэрэhэн эдеэн ха юм. Оройдоо hохоршье сагаан мүнгэ гаргаагүйбди, — гэжэ hогтуугаар hииганаад, стаканаар билтарма архи хамартань тулгахаhаа наашa hарбайба.

Үбгэниинь сошордоо hэя гү, али баясаа hэн гү, юрэ бү мэдэе, урдаhаань бэлтысэ хараад:

— Бэрхэлши даа, мухамни. Магазинда мүнгэ шэдэжэ байнхаар, энээхэнээ балгаад, тархяа залаhан hурагтай дээрэ ха юм,—гэжэ үбгэнинь үүгэнэд, үнөөхиинь ууhа байтараа сасаад, уршагад гэбэ.

— Хатуухан лэ байха. Мүнгэнэйхинээ ямар ааб, аа? —гэжэ Агрипина Семеновна мэхэтэйгээр hураад, гэр сооhоо гуураа хотос-нахис ябасгааба.

— Һүүе, хара архинаа hайргүй хатуу, ухаадашье үүлтэй зохид байха. Хэды градус болохоб даа,—гэжэ үбгэнинь hайрхаад, үнөөхиhөөн амасаха гэhэн аад, дахин сасахаа айжа, стаканай урдаhаа бэлтысэ хараадхина.

Тиихэдэнь Агрипина Семеновна нэгэл дуhал стол дээрэ дуhаажа, зуруул зуража аhааба. Үнөөхи дуhал архинь спирт мэтэ дүрд гэжэ дүрөөд, үгы болошобол даа. Үбгэн hамган хоёр hөөл хүхюутэй юумэд маhалзан энеэлдэбэд.

— Байзалши, бидэ хоёрой ууха архи иигээд лэ яhала олдохо. Харин үлүү гараhыень нютагай архиншадта наймаалжа, олзо орошо оруулжа байхада яаха юм, — гэжэ үбгэниинь дурадхаба.

— Пэ-э, гээгдээш!.. Бишни үни хада газаа тээшэнь наймаалжа байдаг гүби,—гэжэ Агрипина Семеновна мэдүүлээд, үүрэй хираалтар архи нэрэдэг түхеэрэлгынгээ хажууда hаахараа hэн. Харин өөрын «заводой» арзаhаа хүртэлсэhэн нүхэрынь наранай гаратар hэрингүй хурхираа бэлэй.

Хойто үглөөниинь нютагай архиншад магазинай хажууда сугларанхай, 11 часай болохые хүлеэхэ тэсэбэригүй,

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Депутадай эдэбхи»—түрүү бэшэг. Шэнэ hониной суглуулбари. ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Ажахын тоосооной шэнэ янза» — З. Тимофеевагай корреспонденци. «Нэгэ үндэhэн» — шажан мүргэлтэй тэмсэгшын тэмдэглэл. Нютаг нютагай hонин. Уншагшадай бэшэгүүдhээ.

Гурбадахи хуудаhанда: Редакцида ерэhэн бэшэгүүдэй шэнжэлэл. «Соведүүдэй орон тухай» — суглуулбари. Хилын саанаhаа.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: В. Хитыновэй булэ тухай статья. Уянгата долгин дээрэ.

САГАЙ УЛАРИЛ

Республикадамнай үүлэтэйшэг байха, зарим газарнуудта саhан орохо. 0—5 градус хүйтэн байха, хойто аймагуудаар 4—9, Улаан-Үдэ хотодо hүниндөө 3—5, үдэртөө 0 градусhаа 2 градус хүрэтэр хүйтэн байха. Харгынууд халтируухай байха.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

13.05 — hүүлэй hонин. 13.10 — hурагшадта зорюулагдаhан дамжуулга, «Эхэ ороноймнай флот». Олимпиадын түрүүшын турай асуудалнуудта харюу. 14.10 — «Хүгжэмтэ киоск», 14.40 — «Эрдэм ба соёлой эгээн шухала асуудалнууд. «Мүнөө үеын биологиин шиидхэгдэхэ асуудалнууд, тэрэнэй ерээдүй.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
15.10 — 15.20 — «Факел» — киноочерк.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
15.20 — Опереттэдэ дуратайшуулда концерт. 15.50— «Пароль не нужен» — уран hайханай фильм (1-дэхи сери) 17.00 — «Эбдэршэгүй хани барисаан». Туркмениин ССР. 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — Үнгэтэ телевиденн «Наполовину всерьез» — гэжэ зүжэгүүдэй телевизионно театр.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
20.30 — «Ая-ганга» — уран зохёолой хүгжэмтэ субботын программа.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
22.00 — Хоккейгээр СССР-эй түрүү hууриин түлөө мүрысөөн. СКА (Л) — «Динамо» (М). 00.15 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
15.30—«Комсомолой орденууд» — телевизионно документальна фильм (1—2-дохи сери): 16.30 — Концерт.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

 ● Типография управления по делам издательства, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-04808. Заказ № 136